

**ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI**  
**FAKULTA PRÁVNICKÁ**

**Diplomová práce**

**Postavení a funkce ČNB v ústavním systému ČR**

**Eva Čmelínská**

**Plzeň 2016**

**ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI**  
**FAKULTA PRÁVNICKÁ**  
**KATEDRA ÚSTAVNÍHO A EVROPSKÉHO PRÁVA**

**Studijní program: Právo a právní věda**

**Obor: Právo**

**Vedoucí práce: JUDr. Zuzana Vostrá, Ph.D.**

**Katedra ústavního a evropského práva**

**Diplomová práce**

**Postavení a funkce ČNB v ústavním systému ČR**

**Eva Čmelínská**

**Plzeň 2016**

## Čestné prohlášení

*„Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci na téma: **Postavení a funkce ČNB v ústavním systému ČR** vypracovala samostatně, a že jsem citovala veškeré prameny, ze kterých jsem pro svou práci čerpala, způsobem pro vědeckou práci obvyklým.“*

V Plzni dne 30. března. 2016

.....  
Eva Čmelínská

## **Poděkování**

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí diplomové práce JUDr. Zuzaně Vostré, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady, připomínky, ochotu a vstřícný přístup.

# Obsah

Úvod .....	1
1. Vznik a vývoj centrálního bankovníctví v českých zemích .....	3
1.1. Historický vývoj v letech 1816 – 1918.....	3
1.2. Vývoj v meziválečném období .....	5
1.3. Vývoj v období let 1939 – 1945 .....	7
1.4. Vývoj v období let 1948 – 1989 .....	8
1.5. Vývoj v období let 1989 – 1992 .....	11
2. Ústavní zakotvení České národní banky .....	13
2.1. Hlavní cíl činnosti ČNB.....	14
2.2. Nezávislost ČNB .....	17
2.3. Organizace ČNB .....	20
2.3.1. Bankovní rada .....	20
2.4. Vztah ČNB k ostatním ústavním orgánům.....	24
2.4.1. Vztah ČNB k prezidentu republiky.....	25
2.4.2. Vztah ČNB k Parlamentu ČR .....	27
2.4.3. Vztah ČNB k vládě .....	27
2.4.4. Vztah ČNB k Nejvyššímu kontrolnímu úřadu.....	28
2.5. Centrální bankovníctví po vstupu ČR do EU a přijetí eura .....	29
3. Právní postavení a cíle činnosti České národní banky .....	31
3.1. ČNB jako správní orgán .....	31
3.2. Normotvorná činnost ČNB .....	33
3.3. Cíle činnosti ČNB.....	35
4. Funkce a činnosti České národní banky .....	36
4.1. Měnová emise .....	36

4.1.1.	Soustava platidel užívaných v České republice .....	38
4.1.2.	Problematika padělání, pozměňování a napodobování peněz ....	40
4.2.	Měnová politika a obchody České národní banky.....	42
4.2.1.	Nástroje měnové politiky .....	43
4.3.	Činnost České národní banky v devizové oblasti .....	49
4.4.	Dohledové a regulační činnosti České národní banky.....	50
4.4.1.	Dohled ČNB nad bankami .....	51
4.4.2.	Dohled ČNB nad stavebními spořitelny .....	55
4.4.3.	Dohled ČNB nad spořitelny a úvěrními družstvy .....	55
4.4.4.	Dohled ČNB v oblasti kapitálového trhu.....	57
4.4.5.	Dohled ČNB v pojišťovnictví .....	59
5.	Srovnání ČNB s vybranými centrálními bankami ve světě .....	62
5.1.	Slovenská republika.....	62
5.2.	Velká Británie .....	63
5.3.	Spojené státy americké .....	63
6.	Návrhy de lege ferenda.....	65
	Závěr .....	67
	Seznam použitých pramenů.....	70
	Resumé .....	76

## Úvod

Jako námět, kterému se ve své diplomové práci budu věnovat, jsem si zvolila téma Postavení a funkce České národní banky v ústavním systému České republiky. Důvodem, proč jsem si pro svou diplomovou práci zvolila toto téma, je především skutečnost, že v dnešní době kdy se svět vzpamatovává z právě prodělané ekonomické krize a kdy je zároveň ohrožen dalšími krizemi, které s jistou mírou pravděpodobnosti v budoucnu nastanou, je třeba se zamyslet, jakou roli může při řešení těchto potíží ekonomik vyspělých států sehrát instituce označovaná obecně jako centrální banka státu. Dalším neméně podstatným důvodem výběru tohoto tématu je specifická postavení České národní banky (dále také jen „ČNB“) v českém právním řádu. ČNB je institucí s významnými ekonomickými funkcemi a jedním z ústavních orgánů, pro něž je příznačná vysoká míra nezávislosti na orgánech ostatních. Ve své práci se, spíše než na analyzování fungování ČNB z ekonomického pohledu, zaměřím na její právní postavení a ukotvení v českém právním řádu. Vzhledem k výraznému ekonomickému akcentu činnosti ČNB, je nezbytné, abych se také zabývala některými ekonomickými aspekty fungování ČNB, a to zejména v kapitolách věnovaných funkcím a činnostem ČNB.

Diplomová práce je logicky strukturována do šesti kapitol, podávajících výklad od historických počátků centrálního bankovníctví v českých zemích, přes současné ústavní zakotvení ČNB a navazující výklad právního postavení ČNB, včetně jednotlivých poloh, v nichž ČNB v českém právním řádu vystupuje, dále pak vymezení a vysvětlení jednotlivých funkcí ČNB, následované porovnáním postavení ČNB s vybranými světovými centrálními bankami, až po zamyšlení nad směrem jakým by se budoucí právní úprava postavení ČNB mohla ubírat. Stěžejní část mé práce se věnuje ústavnímu zakotvení ČNB s následným výkladem právního postavení a jednotlivých funkcí ČNB. Zároveň jsem si však vědoma, že účel a rozsah této práce mi nedovoluje podat vyčerpávající rozbor dané problematiky.

V úvodní kapitole se zabývám historickým vývojem centrálního bankovníctví na území dnešní České republiky od roku 1816 až do roku 1992. Kapitola je členěna na jednotlivé podkapitoly, podle časových úseků, pro něž je charakteristické určité směřování vývoje centrálního bankovníctví. Předěly mezi jednotlivými kapitolami jsou

tvořeny lety, ve kterých došlo k zásadním historickým událostem majícím výrazný vliv nejen na podobu a charakter centrálního bankovníctví, ale často celospolečenský význam (např. vznik Československé republiky v roce 1918). Domnívám se, že pro lepší pochopení současného právního zakotvení ČNB a jejího postavení v ústavním systému České republiky je nezbytné seznámit se historickým vývojem centrálního bankovníctví v českých zemích.

Následující kapitola nazvaná jako ústavní zakotvení České národní banky tvoří jádro mé diplomové práce (spolu s kapitolou třetí a čtvrtou). Na tomto místě se zabývám rozbohem ústavního zakotvení ČNB, včetně analýzy vymezení hlavního cíle činnosti ČNB, kterým je péče o cenovou stabilitu. Dále se v této kapitole věnuji nezávislosti ČNB, organizační struktuře ČNB a vztahu ČNB k ostatním ústavním orgánům. Nakonec se v této kapitole zabývám problematikou postavení ČNB po vstupu České republiky do Evropské unie a otázkou přijetí evropské měny euro.

Ve třetí kapitole navazuji na kapitolu předešlou výkladem právního postavení ČNB včetně dalších cílů činnosti ČNB. Samostatně se zabývám postavením ČNB jako správního orgánu spolu s rozbohem normotvorné činnosti ČNB.

Kapitola čtvrtá je věnována výkladu nejvýznamnějších funkcí, jejichž zabezpečování je ČNB svěřeno českým právním řádem. Zaměřuji se především na postavení ČNB jako tzv. cedulové banky státu, tedy na emisní činnost ČNB, dále pak na jednu z nejcharakterističtějších funkcí centrálních bank moderních vyspělých států, kterou je měnová politika. Zabývám se také funkcemi ČNB v rámci devizového hospodářství a v neposlední řadě rozsáhlou oblastí regulačních a dohledových činností ČNB na finančním trhu.

V předposlední kapitole podávám srovnání postavení ČNB s postavením centrální banky (případně institucí s funkcemi centrální banky) Slovenské republiky, Velké Británie a Spojených států amerických.

Poslední kapitola je věnována snaze navrhnout některé legislativní úpravy, které by podle mého názoru měly být v právním (resp. ústavním) zakotvení ČNB provedeny.



# 1. Vznik a vývoj centrálního bankovníctví v českých zemích

V první kapitole se budu věnovat vzniku a vývoji centrálního bankovníctví v českých zemích. Vzhledem k tématu a rozsahu této práce se ve svém výkladu zaměřím na vývoj v období počínajícím rokem 1816, kdy již lze hovořit o vzniku a vývoji centrálního bankovníctví na území českých zemí chápaném v moderním slova smyslu.

## 1.1. Historický vývoj v letech 1816 – 1918

V tomto období lze spatřovat počátky vývoje moderního centrálního bankovníctví na území dnešní České republiky. V roce 1816 byla patentem o uspořádání finančních poměrů císaře Františka I. založena první centrální banka Rakouského císařství – Privilegovaná rakouská národní banka (dále jen „RNB“) s centrálou ve Vídni. Vzhledem k tomu, že tato centrální banka nebyla ústavně zakotvena, nejednalo se o veřejnoprávní instituci, ale byla soukromou akciovou společností. Myšlenka soukromého rázu centrální banky vzešla od ministra financí Johanna Philippa von Stadionu a měla za cíl získat důvěru obyvatelstva.<sup>1</sup> Její soukromý charakter však nebyl absolutní, neboť byla pod ochranou státu. Vládou bylo jmenováno osmičlenné ředitelství pověřené správou RNB. Působil zde také vládní komisař, který bděl nad dodržováním zákona a stanov. Některé záležitosti podléhaly doзору císaře, jenž schvaloval stanovy RNB. Funkcí a zároveň výhradním právem RNB bylo vydávat bankovky, do té doby bylo toto právo výlučně v rukou panovníka.

Již v roce 1817 nastaly v centrálním bankovníctví změny, když RNB bylo odňato výhradní právo na vydávání bankovek a stát mohl tuto výsadu poskytnout i jiným bankám. Zároveň došlo k reorganizaci orgánů RNB a posílení vlivu státu.<sup>2</sup>

Vzhledem k rozvoji podnikání v 19. století podléhala RNB kritice za soustředění své činnosti pouze na Vídeň. V roce 1847 tak byla otevřena pobočka v Praze, 1853 v Brně a 1854 v Olomouci a Opavě.

---

<sup>1</sup> Srov. BAŽANTOVÁ, Ilona. *Centrální bankovníctví v české historii po současnost: institucionální pohled*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2005. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN 80-86729-19-2, str. 13.

<sup>2</sup> Srov. tamtéž, str. 17.

Po rakousko-uherském vyrovnání zakotveném tzv. Prosincovou ústavou z roku 1867, která ukotvila parlamentarismus, základní občanské svobody a národní rovnoprávnost<sup>3</sup>, vyvstala nutnost vyřešení problematiky nejen dvojího fungování celé říše, ale také dvojí fiskální správy. Po četných diskuzích mezi rakouskou a uherskou stranou a neúspěšném pokusu o založení uherské centrální banky, byla uzavřena smírná dohoda a uznáno právo na ustanovení centrální banky pro rakouskou i uherskou část. Uherská strana se však jako ústupek dočasně tohoto práva vzdala.

Roku 1878 vznikla Banka Rakousko-uherská se sídlem ve Vídni a dvěma hlavními ústavy ve Vídni a Budapešti. Zůstala zachována právní forma akciové společnosti s normativně vymezeným okruhem činností, jejíž základní kapitál činil 90 milionů zlatých, akcie byly na jméno ve shodné nominální hodnotě 600 zlatých.

Uspořádání orgánů banky bylo odrazem dualistického uspořádání. Hlavními orgány banky byly patnáctičlenná Generální rada a Ředitelství, které bylo jak ve Vídni, tak v Budapešti. V čele Generální rady stál guvernér jmenovaný císařem na základě společného návrhu rakouského i uherského ministra financí a dva místogovernéři. Zbylých dvanáct členů bylo voleno valnou hromadou akcionářů.

V oblasti dohledu působili dva komisaři, jeden jmenovaný vládou rakouskou a druhý vládou uherskou. Účastnili se schůzí, zasedání a valných hromad banky, kde měli jen poradní pravomoc a dbali především o dodržování stanov.

Banka opět získala výlučné právo vydávat bankovky – ty byly stejné pro obě strany, zákonem byla zakotvena jejich směnitelnost a oběh. V rámci své činnosti dále např. eskontovala směnky, cenné papíry a kupony, přijímala vklady k úschově i správě, splácela rakouské i uherské státní dluhy, kupovala a prodávala své zástavní listy, jakož i zlato a stříbro.

Rakousko-uherská banka fungovala s určitými změnami v činnosti a pravomocích do roku 1920, kdy vstoupila do likvidace, která měla probíhat podle mírových smluv po první světové válce.<sup>4</sup> Důležitým úkolem bylo vyrovnání bankovních závazků mezi nástupnickými zeměmi.

---

<sup>3</sup> Srov. MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4., přeprac. vyd., V nakl. Leges vyd. 1. Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-39-4, str. 219.

<sup>4</sup> Srov. BAŽANTOVÁ, Ilona. *Centrální bankovníctví v české historii po současnost: institucionální pohled*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2005. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN 80-86729-19-2, str. 39.

## 1.2. Vývoj v meziválečném období

Po zániku Rakousko-Uherska a vzniku samostatného československého státu nastaly změny i v oblasti bankovníctví. Se vznikem první československé instituce s pravomocemi centrální banky je spjata jméno prvního československého ministra financí Aloise Rašína. Hlavním úkolem ve finanční oblasti bylo zavedení vlastní měny, která nahradí měnu rakousko-uherskou.

Vzhledem k poněkud chaotické situaci v tomto období související s nečekanou rychlostí změn, na které nebyli politici nástupnických států připraveni, zůstala společnou centrální bankou nadále Rakousko-Uherská banka.

Již na začátku roku 1919 byla přijata opatření k zavedení samostatné měny, konkrétně zákon č. 84/1919 Sb. z. a n. ze 25. února 1919. Východiskem se stala výměna staré měny za novou pomocí okolování. Z rakousko-uherské koruny se tak nalepením kolku stala koruna československá, jež měla stejnou nominální hodnotu. Na základě zákona č. 187/1919 Sb. z. a n. (tzv. měnového zákona), byly okolované bankovky uznány jako zákonné platidlo a označeny jako koruna československá.

Dalším krokem měnové reformy bylo vytvoření orgánu zodpovědného za správu a vydávání oběživa. Tyto snahy můžeme rozdělit do dvou základních etap. První z nich reprezentuje Bankovní úřad Ministerstva financí v letech 1919 – 1926. Druhá etapa je spjata s fungováním Národní banky Československé od roku 1926 do roku 1939.<sup>5</sup>

Bankovní úřad Ministerstva financí (dále jen „úřad“) zřízený vládním nařízením č. 119/1919 Sb. z. a n. byl pouze dočasným řešením. Úřad sídlil v budově dřívějšího hlavního ústavu Rakousko-uherské banky v Praze, ve třiceti větších městech byly filiálky a v menších městech pobočky. Personálně byl úřad obsazen stávajícími úředníky. Řídící a správní funkci vykonával desetičlenný Bankovní výbor při Ministerstvu financí, v jehož čele stál ministr financí případně jeho náměstek. Tento výbor mimo jiné určoval, které osoby budou vykonávat vnitřní kontrolu úřadu. Vnější kontrolou úřadu byl pověřen Nejvyšší účetní kontrolní úřad, jež dohlížel na celou

---

<sup>5</sup> Srov. BAŽANTOVÁ, Ilona. *Centrální bankovníctví v české historii po současnost: institucionální pohled*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2005. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN 80-86729-19-2, str. 41.

měnovou a fiskální politiku. Úřad byl zřízen namísto centrální banky, tudíž měl i oprávnění pro ni typická, např. správu oběhu okolkovaných bankovek, emisní činnost, vyhlášoval úrokové sazby, přijímal vklady na žirové účty. Důležitým úkolem úřadu bylo nejen přenést se přes nelehké poválečné období, ale také připravit podmínky pro vznik centrální banky.<sup>6</sup>

Nadále tedy trvala potřeba zřízení centrální banky jako takové, k jejímuž zákonnému zakotvení sice došlo již v roce 1920 zákonem č. 347/1920 Sb., o akciové bance cedulové, tzv. bankovní zákon, v Ústavě z roku 1920 však zmíněna nebyla.

O právní formě banky probíhaly debaty mezi odborníky v oblasti ekonomie tehdejší doby, přičemž do úvahy připadala forma banky buď státní, nebo akciové s akciemi ve vlastnictví státu, případně soukromé akciové banky s vlivem i dozorem státu. Zvolena byla forma akciové společnosti se státní ingerencí, konkrétně s 2/3 podílem soukromých investorů a 1/3 podílem státu. Zdůvodněním tohoto kroku byla nutnost jisté nezávislosti centrální banky a přílišná rizikovost její státní podoby, kdy by banka byla v moci parlamentní většiny, tedy jedné politické strany, navíc se osvědčila tato forma centrální banky již za Rakouska-Uherska a stačilo tak pouze navázat na systém organizace filiálek, poboček i úředníků již zaběhlý bez nutnosti reorganizace.<sup>7</sup>

Národní banka Československá vznikla 1. dubna 1926 vyhláškou ministerstva financí č. 42/1926 Sb. z. a n. Její správu zajišťovala bankovní rada v čele s guvernérem jmenovaným prezidentem republiky na návrh vlády na pětileté období, dále ji tvořilo devět členů – šest volených valnou hromadou banky a tři jmenovaní prezidentem. Bankovní rada byla dále rozdělena do tří odborů podle specializace (odbor devizový a valutový, odbor úvěrní a odbor administrativní spolu s tiskárnou bankovek).

Kontrolní funkci zastával v rámci banky revidující výbor, který byl obdobou dozorcí rady běžné akciové společnosti, jeho rozhodnutí však schvaloval guvernér. Vnější kontrolu opět vykonával Nejvyšší účetní kontrolní úřad, kterému guvernér

---

<sup>6</sup> Srov. [http://www.historie.cnb.cz/cs/dejiny\\_instituce/bankovni\\_urad\\_ministerstva\\_financi/index.html](http://www.historie.cnb.cz/cs/dejiny_instituce/bankovni_urad_ministerstva_financi/index.html), cit. 7. března 2016 v 17:30 hod.

<sup>7</sup> Srov. BAŽANTOVÁ, Ilona. *Centrální bankovníctví v české historii po současnost: institucionální pohled*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2005. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN 80-86729-19-2, str. 55.

předkládal závěrečné účty. Vrchním dozorem byl pověřen vládní komisař jmenovaný z úředníků Ministerstva financí.

V působnosti banky byla především emise peněžních prostředků, provádění státní měnové politiky, kontrola měnové stability, vydávání cenných papírů, poskytování úvěrů (ty však nesměla poskytovat státu).

Národní banka Československá fungovala pouze 12 let. Za tu dobu se jí podařilo překonat období velké hospodářské krize, která začala v roce 1929, i dvojí devalvaci československé měny. Došlo také k pevnému ukotvení národní měny.

### 1.3. Vývoj v období let 1939 – 1945

V pomnichovském období, kdy Československo přišlo nejen o velkou část území, ztratilo také významný hospodářský potenciál. Na základě vládního nařízení č. 16/1939 Sb. z. a n. byla Národní banka Československá přejmenována na Národní banku Česko-Slovenskou, jakož i československá měna byla nanovo česko-slovenská. Na území, které bylo zabráno, byla zavedena říšská marka.

Dne 16. března 1939 byl zřízen Protektorát Čechy a Morava, v důsledku čehož došlo ke změnám i v bankovníctví. Postavení centrální banky bylo významně oslabeno, navíc došlo k devalvaci protektorátní koruny. Vládním nařízením č. 96/1939 Sb. z. a n. byl ustaven název centrální banky – Národní banka pro Čechy a Moravu, jež měla působnost jen na protektorátním území. Do čela banky byl jmenován jako nový guvernér František Ladislav Dvořák, který na tomto postu vystřídal Karla Engliše, který byl spjat s dosavadním demokratickým režimem.<sup>8</sup>

Centrální banka sice formálně existovala, její pravomoci však byly výrazně omezeny, navíc byla pod dohledem zmocněnce Říšské banky. V roce 1941 byla její pozice ještě více oslabena, když její pravomoci byly přeneseny na Ministerstvo financí a bance zůstal jen poradní hlas.

V Londýně v tomto období působila exilová vláda, která připravovala plány na fungování státu na dobu po skončení války. Dekretem prezidenta republiky z 12.

---

<sup>8</sup> Srov. KUNERT, Jakub a Jiří NOVOTNÝ. *Centrální bankovníctví v českých zemích*. Vyd. 1. V Praze: Česká národní banka, 2008. Student (Leges). ISBN 978-80-87225-06-6, str. 81.

listopadu 1944 byl zřízen Československý měnový úřad, jenž měl za úkol přípravu finančních opatření.

Po skončení druhé světové války v roce 1945 vedle sebe existovaly dvě samostatné centrální banky – Národní banka pro Čechy a Moravu a Slovenská národní banka. Výhodiskem této situace byla obnova Národní banky československé s ústředím v Praze a Oblastním ústavem pro Slovensko v Bratislavě. Došlo také k obnovení jednotné měny – koruny československé.

#### 1.4. Vývoj v období let 1948 – 1989

Politické změny v roce 1948 předznamenaly další vývoj v centrálním bankovníctví. Vydáním zákona č. 38/1948 Sb. z. a n., o Národní bance Československé, s účinností od 24. dubna 1948, získala centrální banka formu veřejného státního ústavu.<sup>9</sup> Lze však říci, že základní právní úprava banky byla převzata z doby prvorepublikové, i název zůstal zachován. Vrchním orgánem správy banky tak zůstala devítičlenná bankovní rada v čele s guvernérem a viceguvernérem, jmenovanými na návrh vlády prezidentem republiky, ostatní členové byli jmenováni vládou na návrh Ministerstva financí. Guvernér nebo viceguvernér a další dva členové bankovní rady byli Slováci.<sup>10</sup> Kontrolní funkci vykonával obnovený revidující výbor. Banka vykonávala především emisní činnost, řídila tuzemský peněžní oběh a dbala o správnou funkci platidel ve státě.<sup>11</sup>

Co se týče ústavního zakotvení centrálního bankovníctví, ani Ústava z roku 1948 (ústavní zákon č. 150/1948 Sb. z. a n.) jej nezakotvila. Ve XII. článku pouze upravuje hospodářskou soustavu Československé republiky založenou na „*znárodnění přírodního bohatství, průmyslu, velkoobchodu a peněžnictví...*“, která je řízena státem na základě jednotného hospodářského plánu, jenž umožňuje, aby národní hospodářství sloužilo lidu. A zároveň „*Osoby fyzické i právnické jsou povinny přizpůsobit svou*

---

<sup>9</sup> Centrální banka tak ztratila formu akciové společnosti a stala se součástí tzv. národního majetku. Dosavadní akcionáři nezískali za své podíly žádnou náhradu.

<sup>10</sup> Srov. ust. § 8 odst. 1 zákona č. 38/1948 Sb. z. a n., o Národní bance Československé.

<sup>11</sup> Dle ust. § 3 odst. 2 zákona č. 38/1948, o Národní bance Československé si lze pojem „správná funkce platidel“ vyložit jako řízení peněžního trhu se zřetelem na hospodářský plán a péči o účelné soustředování a hospodárné využití peněžních prostředků.

*hospodářskou činnost jednotnému hospodářskému plánu.*<sup>12</sup> Přitom tvorby hospodářského plánu se, dle ust. § 3 odst. 1 zákona č. 38/1948, účastní i Národní banka Československá.

Již od roku 1949 byl připravován plán vzniku Státní banky československé, která by více vyhovovala socialistickému zřízení Československa. Vzorem byl sovětský model centralizované organizace bankovníctví s jednou státní monobankou a jednou investiční bankou.<sup>13</sup>

Od 1. dubna 1950 tak nabyl účinnosti zákon č. 31/1950 Sb., o Státní bance československé. Tím se dvoustupňový bankovní systém změnil na jednostupňový, když nová Státní banka československá (dále také jen „SBČS“) získala monopol na téměř veškerou bankovní činnost. SBČS převzala nejen práva a závazky dosavadní Národní banky Československé, ale také tři doposud samostatných finančních ústavů – Slovenské Tatra banky, Živnostenské banky a Poštovní spořitelny. Vedle SBČS fungovala ještě Investiční banka, i její funkci však SBČS převzala v roce 1958. SBČS byla státním ústavem, právnickou osobou, jež neručila za závazky státu. Ústředí se nacházelo v Praze, oblastní ústav pro Slovensko v Bratislavě a pobočky ve větších městech. Výrazně vzrostl vliv státu, zejména Ministerstva financí a celkově byla oslabena samostatnost centrální banky. V organizační struktuře banky došlo především ke zrušení bankovní rady. Řídící funkce náležela generálnímu řediteli zastoupenému náměstkem. SBČS měla výhradní právo vydávat bankovky a řídila oběh platidel, mimo tyto základní funkce vykořisťovala bankovní obchody a také měla oprávnění zastupovat stát v mezinárodních jednáních.<sup>14</sup> Upřesněním zákonné úpravy SBČS byl zákon č. 84/1952 Sb., o organizaci peněžnictví. Důležitý byl zejména § 7, jež ustanovil vrchní vedení SBČS ministru financí.

Od druhé poloviny roku 1952 začaly přípravy přísně utajované měnové reformy, jež vyvrcholily poměrně stručným zákonem č. 41/1953 Sb., o peněžní reformě. Oficiálním důvodem reformy byl dle § 1 rozvoj národního hospodářství, který povede ke zvýšení kupní síly československé koruny a upevnění jejího kurzu,

---

<sup>12</sup> Srov. ust. § 164 odst. 2 Ústavního zákona č. 150/1948 Sb. z. a n.

<sup>13</sup> Srov. BAŽANTOVÁ, Ilona. *Centrální bankovníctví v české historii po současnost: institucionální pohled*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2005. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN 80-86729-19-2, str. 98.

<sup>14</sup> Srov. ust. § 7 zákona č. 31/1950 Sb., o Státní bance československé.

„...nevýřčeným důvodem bylo ekonomické donucení veškerého československého obyvatelstva přijmout socialistický sovětský systém. Obyvatelstvo, již předtím znárodnujícími zákony zbaveno soukromého majetku vhodného k podnikání, muselo být ještě zbaveno peněz, úspor, životních a důchodových pojistek a cenných papírů, to jest všech zbylých hmotných jistot...“<sup>15</sup> Reforma byla uskutečněna stažením starých peněz, které byly vyměněny za nové, tištěné v Sovětském svazu. Přičemž přepočítání mezd, penzí, stipendií, rodinných přídatků apod. byl k 1. květnu 1953, kdy zákon nabyl účinnosti, stanoven v poměru 5 Kčs starých peněz za 1 Kčs nových peněz. Vláda stanovila poměr přepočítání vkladů obyvatelstva u peněžních ústavů – ten se odvíjel od výše vkladů, čím vyšší vklad tím vyšší byl poměr jeho přepočtení (u vkladů vyšších než 50.000,- Kčs byl poměr 30:1, u vkladů vzniklých po 15. květnu 1953 dokonce 50:1).<sup>16</sup> Měnová reforma měla pro tehdejší Československo i mezinárodní dopad, když bylo v roce 1954 vyloučeno z Mezinárodního měnového fondu.

Uvolnění SBČS z vlivu Ministerstva financí nastalo na základě zákona č. 117/1965 Sb., o Státní bance československé. Nově byla SBČS odpovědná vládě, která jmenovala generálního ředitele i náměstka.

V následujících letech se začalo uvažovat o ekonomické reformě, která by zahrnovala přechod k dvoustupňovému bankovníctví, obnovení komerčních bank, jakož i změny v postavení centrální banky, jež by získala větší nezávislost. Reformní proces byl ale přerušen socialistickou normalizací.

1. ledna 1969 se doposud jednotná Československá socialistická republika stala federací České socialistické republiky a Slovenské socialistické republiky, což mělo za následek přetvoření původního asymetrického modelu SBČS (ústředí a oblastní ústav pro Slovensko) na symetrický (ústředí a dva hlavní ústavy – jeden pro každou republiku).<sup>17</sup> Tyto změny zavedl ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci, ve svém čl. 14. SBČS v této podobě fungovala do roku 1989.

---

<sup>15</sup> Srov. BAŽANTOVÁ, Ilona. *Centrální bankovníctví v české historii po současnost: institucionální pohled*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2005. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN 80-86729-19-2, str. 104.

<sup>16</sup> Srov. KUNERT, Jakub a Jiří NOVOTNÝ. *Centrální bankovníctví v českých zemích*. Vyd. 1. V Praze: Česká národní banka, 2008. Student (Leges). ISBN 978-80-87225-06-6, str. 109.

<sup>17</sup> Srov. [http://www.historie.cnb.cz/cs/dejiny\\_institute/statni\\_banky\\_ceskoslovenska/index.html](http://www.historie.cnb.cz/cs/dejiny_institute/statni_banky_ceskoslovenska/index.html) cit. 13. března 2016 v 12:15 hod.



## 1.5. Vývoj v období let 1989 – 1992

Již od poloviny osmdesátých let se připravovaly změny ekonomického modelu v návaznosti na plány z 60. let přerušených normalizací, především šlo o odklon od jednostupňového bankovního systému. Reálně však byly tyto změny uskutečněny až po listopadu 1989 v souvislosti s přechodem k demokratickému systému hlásícímu se k právnímu státu. Stěžejními se staly zákon č. 130/1989 Sb., o Státní bance československé a zákon č. 158/1989 Sb., o bankách a spořitelnách, které zakotvily zavedení dvoustupňového bankovního systému, kdy byly od SBČS odděleny Komerční banka, Všeobecná úvěrová banka a obnovena Investiční banka.

Vzhledem k rychlosti změn se při ústavněprávní úpravě SBČS v tomto období vycházelo z ústavního zákona č. 143/1968 Sb., o československé federaci, jež byl novelizován ústavním zákonem č. 556/1990 Sb. s účinností od 1. ledna 1991, který kodifikoval ve čl. 14 odst. 2 SBČS jako ústřední banku, která *„stanoví a uplatňuje jednotnou měnovou politiku“* a dále, že *„Státní banka československá je řízena bankovní radou, která se skládá z guvernéra, dvou viceguvernéřů, z nichž jeden je občanem České republiky a druhý občanem Slovenské republiky, a ze stejného počtu zástupců ústředí Státní banky československé pro Českou republiku a pro Slovenskou republiku. Je-li guvernérem občan České republiky, je v následujícím funkčním období guvernérem občan Slovenské republiky a naopak.“*

Ústavní zákon č. 556/1990 Sb. však ponechal konečnou úpravu centrálního bankovníctví až novému zákonu č. 22/1992, o Státní bance československé, účinného od 1. února 1992, který vycházel z úpravy centrálního bankovníctví vyspělých zemí. Zakotvil především nezávislost centrální banky a v § 2 stanovil její hlavní cíl – zabezpečovat stabilitu československé měny prostřednictvím určování měnové politiky, vydávání bankovek a mincí, řízení peněžního oběhu, koordinace platebního styku a péče o jeho hospodárnost, výkonu dohledu nad bankovními činnostmi a péče o bezpečné fungování a účelný rozvoj bankovního systému v České a Slovenské Federativní Republice.

Další politický vývoj na přelomu let 1992 a 1993 v souvislosti s rozdělením federativní republiky znamenal opět potřebu nové zákonné úpravy centrálního

bankovníctví. Dalšímu vývoji se blíže věnuji v následující kapitole – Ústavní zakotvení České národní banky.

## 2. Ústavní zakotvení České národní banky

V této kapitole navazují na předchozí kapitolu věnovanou historickému vývoji centrálního bankovníctví na území České republiky. Dne 31. prosince 1992 zanikla Česká a Slovenská Federativní Republika a jejími samostatnými nástupnickými státy se od 1. ledna 1993 staly Česká republika a Slovenská republika. V souvislosti s rozdělením federace zanikla Státní banka československá a vznikla Česká národní banka a Národní banka Slovenska. V souvislosti s rozdělením federace vznikla samozřejmě také potřeba nové právní úpravy centrálního bankovníctví, jejíž přípravy začaly již před samotným rozdělením. Výchozí úpravu poskytl ústavní zákon č. 541/1992 Sb., o dělení majetku České a Slovenské Federativní Republiky mezi Českou republiku a Slovenskou republiku a jeho přechodu na Českou republiku a Slovenskou republiku, účinný od 8. prosince 1992, který již v § 1 počítal také s rozdělením majetku Státní banky československé. V ust. § 3 zákon dále stanovil základní principy dělení majetku, kdy podle územního principu přechází nemovité věci a věci movité tvořící příslušenství věcí nemovitých na ten nástupnický stát, na jehož území se nacházejí. U ostatního majetku byl použit princip dělení dle podílu počtu obyvatel České republiky a obyvatel Slovenské republiky, a to dle poměru 2:1.

Vznik centrálních bank v nástupnických státech také predikoval ústavní zákon č. 493/1992 Sb., kterým se mění a doplňují ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci, ve znění pozdějších ústavních zákonů, a některé další ústavní zákony, který v článku 1 bodu 9 doplňuje ústavní zákon č. 143/1968 Sb. v čl. 14 odst. 4 tak, že „*Česká republika a Slovenská republika mohou vytvářet své emisní banky. Emisní banky republik vzniknou rozdělením Státní banky československé.*“.

Významným krokem byla kodifikace Ústavy České republiky, jež byla dne 16. prosince 1992 přijata Národní radou jako ústavní zákon a vyhlášena ve Sbírce zákonů pod čís. 1/1993 Sb. (dále jen „Ústava ČR“). Česká centrální banka získala své místo v Ústavě ČR, konkrétně v samostatné hlavě šesté článku 98. V Evropských zemích je zakotvení centrální banky v ústavní listině poměrně běžnou záležitostí. Ze 47

členských států Rady Evropy<sup>18</sup> lze nalézt zmínku o centrální bance v ústavním dokumentu ve 27 z nich.<sup>19</sup>

To, že je Česká národní banka ukotvena v samostatné hlavě ústavního dokumentu, již tak obvyklé není, také vzhledem k historickému vývoji centrálního bankovníctví v českých zemích. Takto zvolená úprava je z důvodu zdůraznění nezávislosti ČNB v systému dělby moci, jež nalzáme v moderních ústavách. Přičemž myšlenka oddělení ČNB od moci zákonodárné, výkonné i soudní není Ústavou ČR výslovně stanovena, ale je zdůrazněna ustanovením čl. 98 odst. 1 Ústavy ČR, konkrétně věty za středníkem, která říká, že do činnosti ČNB lze zasahovat pouze na základě zákona.

## 2.1. Hlavní cíl činnosti ČNB

Pojem „ústřední banka“ si lze vyložit tak, že v České republice působí i jiné banky, ČNB má však dominantní postavení. Dle čl. 98 Ústavy ČR je ústředním cílem ČNB **péče o cenovou stabilitu** (dříve měnovou stabilitu), což však není jediným úkolem ČNB. Další úkoly ČNB, které na tento hlavní cíl navazují, jsou v souladu s ust. čl. 98 odst. 2 Ústavy ČR vymezeny v zákoně České národní rady č. 6/1993 Sb., o České národní bance ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZČNB“). V ust. § 2 odst. 2 ZČNB jsou tyto další úlohy ČNB vyjmenovány, jedná se především o:

1. určování měnové politiky,
2. emise bankovek a mincí,
3. řízení peněžního oběhu, platebního styku a zúčtování bank, poboček zahraničních bank a spořitelních a úvěrních družstev, péče o jejich plynulost a hospodárnost, zajištění bezpečnosti, spolehlivosti a efektivnosti platebních a vypořádacích systémů a jejich rozvoje,
4. dohled nad osobami působícími na finančním trhu, analýza vývoje finančního systému, péče o bezpečné fungování a rozvoj finančního trhu,

---

<sup>18</sup> Rada Evropy je mezinárodní celoevropská organizace se sídlem ve Štrasburku, jež zajišťuje spolupráci členských zemí především v oblasti demokracie a ochrany lidských práv a svobod. Je nezávislá na Evropské unii. Česká republika se stala členem dne 30. června 1993.

<sup>19</sup> Srov. RYCHETSKÝ, Pavel. *Ústava České republiky: Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky : komentář*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-809-3, str. 1034.

jakož i stabilitu finančního systému jako celku,  
5. další činnosti dle ZČNB a dalších právních předpisů.

V této kapitole se však budu věnovat pouze hlavnímu cíli ČNB, na ostatní naváží v následujících kapitolách věnovaných právnímu postavení a funkcím ČNB.

Článek 98 Ústavy ČR zní:

*„(1) Česká národní banka je ústřední bankou státu. Hlavním cílem její činnosti je péče o **cenovou stabilitu**; do její činnosti lze zasahovat pouze na základě zákona.*

*(2) Postavení, působnost a další podrobnosti stanoví zákon.“*

Původně byl však článek 98 Ústavy ČR formulován jinak:

*„(1) Česká národní banka je ústřední bankou státu. Hlavním cílem její činnosti je péče o **stabilitu měny**; do její činnosti lze zasahovat pouze na základě zákona.*

*(2) Postavení, působnost a další podrobnosti stanoví zákon.“*

Při formulaci původního cíle – péče o měnovou stabilitu – navázal zákonodárce na úpravu SBČS – viz kapitola 1. Tento pojem byl použit nejen v čl. 98 odst. 1 Ústavy ČR, ale také v § 2 ZČNB, nebyl však legislativně vymezen. Důvodová zpráva k vládnímu návrhu ZČNB pouze stručně uvádí: *„Hlavním cílem ČNB je zabezpečování stability české měny, a její kupní síly založené na cenové stabilitě. Podobný hlavní cíl je definován ve všech moderních zákonech o centrálních bankách i v připravovaném statutu Evropské centrální banky.“*<sup>20</sup> Tento výklad byl přitom pojat *„v širokém, spíše finančním smyslu (stanovení a ovlivňování kurzu domácí měny vyjádřeného v "ceně" zahraniční měny) se dá taky vykládat jinak, jako hierarchicky stejný, ale obsahově odlišný pojem od pojmu "cenová stabilita" (opatření k udržení stabilní domácí cenové hladiny, vyjádřené mírou inflace.)“*<sup>21</sup>

---

<sup>20</sup> Srov. Sněmovní tisk, VII. Volební období ČNR, č. 191 [vládní návrh zákona České národní rady o České národní bance z roku 1992].

<sup>21</sup> Srov. BAŽANTOVÁ, Ilona. *Centrální bankovníctví v české historii po současnost: institucionální pohled*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2005. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN 80-86729-19-2, str. 131.

V roce 2000 byl schválen zákon č. 442/2000 Sb., jenž novelizoval ZČNB, mj. jeho § 2 odst. 1, v němž stanovil nový hlavní cíl ČNB – péči o cenovou stabilitu. K novelizaci došlo z důvodu blížícího se vstupu České republiky (dále také jen „ČR“) do Evropské unie (dále také jen „EU“) a z toho vyplývající potřeby harmonizace právních norem ČR a EU. Návrh tohoto zákona byl vládou předložen Poslanecké sněmovně a ve třetím čtení byl dne 14. července 2000 schválen, následně byl dne 20. července 2000 návrh zákona postoupen Senátu, ten jej však dne 14. srpna 2000 zamítl. Poslanecká sněmovna na návrhu zákona trvala a předala jej prezidentu Václavu Havlovi k podepsání, ten jej ale nepodepsal a vrátil Poslanecké sněmovně, ta na původním návrhu zákona setrvala a takto schválený zákon byl dne 11. prosince 2000 doručen k podpisu premiéru Miloši Zemanovi, dne 22. prosince 2000 byl vyhlášen ve Sbírce zákonů.

Problém spočíval v tom, že nebyl přijat žádný návrh novely Ústavy ČR, a tak se ZČNB dostal do rozporu s Ústavou ČR. Následkem toho podal prezident Václav Havel Ústavnímu soudu návrh na zrušení ZČNB ve znění zákonů č. 60/1993 Sb., č. 15/1998 Sb. a č. 442/2000 Sb., a to mj. v § 2 odst. 1 věty první s odůvodněním spočívajícím právě v rozporu s čl. 98 odst. 1 Ústavy ČR, když cenová a měnová stabilita jsou dva odlišné pojmy a cenová stabilita je pouze jednou ze součástí měnové stability. Zákon navíc nemůže měnit ustanovení daná Ústavou ČR. Na vyžádání soudce zpravodaje zaslal za Poslaneckou sněmovnu stanovisko její předseda Prof. Ing. Václav Klaus, CSc., jež konstatoval, že hlavním důvodem novely je právě potřeba harmonizace ZČNB s předpisy EU, a jsa si vědom nutnosti změny čl. 98 odst. 1 Ústavy ČR, poukázal na probíhající legislativní proces nového návrhu změny Ústavy ČR. Za Senát zaslal vyjádření jeho předseda Doc. JUDr. Petr Pithart, ve kterém uvedl, že ustanovení § 2 odst. 1 ZČNB není v souladu s Ústavou ČR, navíc zrekapituloval názor některých senátorů, že pojem měnová stabilita je širší než cenová stabilita, ergo je nepřipustné, aby „běžný zákon“ stanovil hlavní cíl ČNB úžeji než Ústava ČR. Ústavní soud došel ve svém nálezu vyhlášeném ve Sbírce zákonů pod č. 278/2001 Sb. k závěru, že ust. § 2 odst. 1 věta první ZČNB není v souladu s Ústavou ČR s odůvodněním, že není možné, aby obyčejný zákon omezoval rozsah hlavního cíle ČNB vymezeného Ústavou ČR, především s odkazem na princip právního státu zakotveného v čl. 1 Ústavy ČR. Navíc jde o porušení hierarchické výstavby právního řádu, kdy zákon nižší právní síly nesmí odporovat zákonu vyšší právní síly. A poukázal také na nepřipustnost

dodatečného přizpůsobování Ústavy ČR jí odporujícím zákonům. A tak „...došel Ústavní soud jako soudní orgán ochrany ústavnosti podle čl. 83 Ústavy ČR k závěru o nutnosti zrušit ustanovení § 2 odst. 1 věty první pro rozpor s čl. 1, čl. 9 odst. 1 a čl. 98 odst. 1 Ústavy ČR jako neústavní.“<sup>22</sup> Ústavní soud dále upozornil, že ČR by měla primárně respektovat svou Ústavu a až pak usilovat o soulad s právem Evropských společenství.

Článek 98 odst. 1 Ústavy ČR byl legislativně změněn až ústavním zákonem č. 448/2001 Sb. s účinností od 1. ledna 2002. Stalo se tak v souladu s čl. 9 odst. 1 Ústavy ČR, jež stanoví, že Ústava ČR může být doplňována a měněna jen ústavními zákony, jejichž schválení vyžaduje přísnější kritéria, než je tomu u běžných zákonů. Byl tak ústavně změněn hlavní cíl centrální banky na „péči o cenovou stabilitu“, což se promítlo i do ZČNB, a to zákonem č. 127/2002 Sb. s účinností od 1. května 2002.

Pojem „cenová stabilita“ v praxi znamená „zpravidla nikoli doslova neměnnost cen, nýbrž jejich mírný růst. Růst cen odpovídající cenové stabilitě by měl zahrnovat statistické vychýlení směrem nahoru, k němuž dochází při měření růstu těchto cen, a měl by také dát dostatečný prostor pro drobné změny cenových relací, k nimž v každé ekonomice s efektivním cenovým systémem neustále dochází.“<sup>23</sup>

## 2.2. Nezávislost ČNB

Snahy o zvýšení míry nezávislosti centrálních bank zesílily v 60. letech 20. století v souvislosti s obavou, že riziko inflace s sebou přináší již samotná zákonitost politického cyklu, přičemž jedním z argumentů byla problematika časové nekonzistence, tedy že „náklady politických rozhodnutí často překračují existující politický cyklus.“<sup>24</sup> Přičemž „význam nezávislosti centrální banky vystupuje v této souvislosti do popředí především proto, že politická moc se může snažit přimět centrální banku k opatřením, která sice mohou krátkodobě vést k podpoře ekonomického růstu, ale v delším období se projeví v nežádoucím růstu inflace, zatímco

---

<sup>22</sup> Srov. nález Ústavního soudu vyhlášený ve Sbírce zákonů pod č. 278/2001 Sb.

<sup>23</sup> Srov. [http://www.cnb.cz/cs/menova\\_politika/uloha.html](http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/uloha.html), cit. 19. března 2016 v 10:00 hod.

<sup>24</sup> Srov. BAŽANTOVÁ, Ilona. *Centrální bankovníctví v české historii po současnost: institucionální pohled*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2005. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN 80-86729-19-2, str. 145.

*růst ekonomické aktivity se vrátí na původní úroveň nebo (v důsledku zvýšené inflace) dokonce i na úroveň nižší. Dostatečná míra nezávislosti na politické moci umožňuje centrální bance těmto tlakům odolávat.*<sup>25</sup>

Po roce 1989 získala naše centrální banka (nejdříve SBČS a nyní ČNB) nezávislost nezbytnou k naplňování hlavního úkolu ČNB. Pojem nezávislosti znamená nezávislost na vládě, parlamentu i jiných politických strukturách. Jde o svobodu ČNB určovat cíle měnové politiky i svobodu volby nástrojů k dosahování jejích cílů.<sup>26</sup> Rozhodování ČNB není závislé na jiných orgánech, navíc nejsou kontrolovány jednotlivé kroky jejích rozhodnutí. V podstatě se jedná o předání pravomoci provádět měnovou politiku na nevolené odborníky.

Nezávislost centrální banky plyne i ze Smlouvy o fungování Evropské unie (dále jen „SFEU“), když její článek 130 stanoví, že *„při výkonu pravomocí a plnění úkolů a povinností svěřených jim Smlouvami a statutem ESCB a ECB nesmějí Evropská centrální banka, žádná národní centrální banka ani žádný člen jejich rozhodovacích orgánů vyžadovat ani přijímat pokyny od orgánů, institucí nebo jiných subjektů Unie, od žádné vlády členského státu ani od jakéhokoli jiného subjektu. Orgány, instituce nebo jiné subjekty Unie a vlády členských států se zavazují zachovávat tuto zásadu a nesnažit se ovlivňovat členy rozhodovacích orgánů Evropské centrální banky či národních centrálních bank při plnění jejich úkolů.“*

Nezávislost ČNB lze vyvodit z Ústavy ČR i ze ZČNB, přestože v nich tento pojem není výslovně uveden. Vyvodil ji i Ústavní soud v již zmíněném nálezu vyhlášeném ve Sbírce zákonů pod č. 278/2001 Sb., když konstatoval, že *„...historickým výkladem okolností přijetí Ústavy, teleologickým výkladem pojmu "péče o stabilitu měny" a systematickým výkladem hlavy šesté Ústavy, kde je úprava České národní banky oddělena od úpravy mocí zákonodárné a výkonné, lze dojít k závěru, že smyslem zakotvení ústřední banky státu v Ústavě vůbec a ve zvláštní hlavě Ústavy zvláště bylo právě vytvoření ústavního rámce pro její **fungování nezávisle na moci zákonodárné a výkonné.**“*

---

<sup>25</sup> Srov. [http://www.cnb.cz/cs/faq/proc\\_je\\_cnb\\_nezavisla.html](http://www.cnb.cz/cs/faq/proc_je_cnb_nezavisla.html), cit. 19. března 2016 v 10:30 hod.

<sup>26</sup> KOTLÁN, Viktor. *Politická ekonomie nezávislosti centrální banky*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2001. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky), str. 17.



Rozlišují se čtyři druhy nezávislosti centrálních bank: institucionální, personální, funkční a finanční.

**Institucionální nezávislost** pro ČNB vyplývá z ust. § 9 odst. 1 ZČNB: „*Česká národní banka, bankovní rada ani žádný člen bankovní rady nesmějí při výkonu pravomocí a plnění úkolů a povinností svěřených jim Smlouvou o Evropské unii, Smlouvou o fungování Evropské unie a Statutem a při výkonu dalších činností vyžadovat ani přijímat pokyny od prezidenta republiky, Parlamentu, vlády a jiných orgánů České republiky, dále od orgánů, institucí nebo jiných subjektů Evropské unie, od vlád členských států Evropské unie nebo od jakéhokoli jiného subjektu.*“ Tím ovšem není dotčena koordinační ani konzultační spolupráce ČNB a vlády. Toto ustanovení adaptuje článek 130 SFEU (viz výše) do právního řádu ČR. I když SFEU představuje primární právo EU, je přímo použitelná a má přednost před zákonem, není tedy nutná zákonná adaptace. Přesto je žádoucí, například z důvodu zachování komplexnosti a přehlednosti, aby byla úprava přenesena také do zákona, který ve svém rámci postihne vše podstatné, tak aby nebylo nutné čtenáře odkazovat na příslušnou evropskou normu.<sup>27</sup>

**Osobní nezávislost** spočívá v omezení politického vlivu při jmenování a odvolávání členů vrcholného orgánu ČNB, proto by také jejich funkční období mělo být delší než funkční období zákonodárního sboru. V ČR je tato nezávislost zajištěna jmenováním členů bankovní rady prezidentem republiky, a to bez návrhu vlády a bez kontrasignace.

**Funkční nezávislost** je charakterizována jako samostatnost ČNB při formulování inflačních cílů a nástrojů k jejich prosazení. ČNB je sice povinna nejprve projednat stanovení kurzového režimu s vládou, ale nesmí tím být ohrožen její primární cíl.

Pro **finanční nezávislost** je příznačný zákaz přímého financování veřejného sektoru a subjektů jím řízených. ČNB hospodaří s rozpočtem schváleným bankovní radou, ze kterého jsou zřejmé výdaje na pořízení majetku a výdaje na provoz. ČNB po skončení finančního roku zpracovává účetní závěrku, kterou ověřuje a schvaluje

---

<sup>27</sup> Srov. RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SAŇA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-622-8, str. 62.

externí auditor. Následně se vyhotoví zpráva o výsledku hospodaření, která se předloží Parlamentu. Nadto ČNB pravidelně zveřejňuje dekadní výkazy o své finanční pozici.<sup>28</sup>

V souvislosti s nezávislostí je na místě také otázka odpovědnosti ČNB, jejímž předpokladem je především transparentnost. Jedná se o závazek centrální banky vůči orgánu, jež na ní delegoval pravomoci v oblasti měnové politiky. Nezbytné je stanovení pevných pravidel, neboť takto zakotvená odpovědnost posiluje právě nezávislost i právní jistotu.<sup>29</sup>

### 2.3. Organizace ČNB

Pro lepší logickou návaznost a pochopení následující podkapitoly o vztazích ČNB s ostatními ústavními orgány stručně nastíním organizační strukturu ČNB již na tomto místě své diplomové práce.

Organizace ČNB je upravena v druhé části ZČNB, který ve svém § 4 stanoví, že ČNB je tvořena ústředím, které se nachází v Praze<sup>30</sup>, pobočkami<sup>31</sup> a účelovými organizačními jednotkami<sup>32</sup>. Toto ustanovení je výchozí pro organizační řád ČNB, jako její základní vnitřní předpis. Ústředí ČNB je rozděleno do sekcí a odborů dle okruhu jednotlivých činností. Pobočky ČNB fungují jako kontaktní místa pro orgány státní správy a samosprávy, jakož i fyzické a právnické osoby s bydlištěm, resp. sídlem na území daného regionu.

#### 2.3.1. Bankovní rada

Nejvyšším řídicím orgánem ČNB je bankovní rada, která určuje měnovou a makroobezřetnostní politiku a nástroje pro jejich uskutečňování. Dále rozhoduje o

---

<sup>28</sup> Srov. ust. § 48 ZČNB.

<sup>29</sup> Srov. BAŽANTOVÁ, Ilona. *Centrální bankovníctví v české historii po současnost: institucionální pohled*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2005. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN 80-86729-19-2, str. 148.

<sup>30</sup> Sídlo ústředí ČNB je v ulici na Příkopě 28, tedy v samém centru Prahy.

<sup>31</sup> Sedm poboček bylo zřízeno v Praze, Ústí nad Labem, Plzni, Českých Budějovicích, Hradci Králové, Brně a Ostravě. V roce 2013 rozhodla bankovní rada ČNB o přeměně 3 poboček – v Ústí nad Labem, Plzni a Českých Budějovicích – na tzv. územní pracoviště ústředí ČNB.

<sup>32</sup> Účelové organizační jednotky byly zřízeny vedle poboček a fungovaly jako jednotky se speciálním posláním nebo k zabezpečení technického chodu instituce. Od 1. června 1998 byly účelové organizační jednotky zrušeny a jejich činnost přešla na odborné útvarů ústředí ČNB, případně na sekci správní ústředí ČNB.

opatřeních v oblasti dohledu nad finančním trhem. Další působnost bankovní rady stanoví ust. § 5 odst. 2 ZČNB demonstrativním výčtem:

- stanoví zásady činnosti a obchodů České národní banky,
- schvaluje rozpočet České národní banky,
- stanoví organizační uspořádání a působnost organizačních jednotek České národní banky,
- stanoví druhy fondů České národní banky, jejich výši a použití,
- vykonává práva a povinnosti vyplývající z pracovněprávních vztahů vůči zaměstnancům České národní banky; těmito úkony může pověřit jiné osoby z řad zaměstnanců,
- uděluje souhlas k podnikatelské činnosti zaměstnanců České národní banky,
- stanoví mzdové a další požitky guvernérů; mzdové a další požitky viceguvernérů a dalších členů bankovní rady stanoví guvernér,
- rozhoduje o rozkladech proti rozhodnutím České národní banky v prvním stupni.

Personální obsazení bankovní rady je sedmičlenné – guvernér ČNB, dva viceguvernéři ČNB a další čtyři členové.<sup>33</sup> Zákonodárce se při tvorbě ustanovení ZČNB týkajícího se nejvyššího řídicího orgánu centrální banky držel modelu charakteristického pro vyspělé země. Lichý počet členů bankovní rady je výhodný, neboť zabraňuje vzniku situace, kdy výsledek jejího hlasování bude nerozhodný. V případě, že bude hlasovat sudý počet členů rady, bude zpravidla rozhodující hlas toho, kdo řídí jednání.<sup>34</sup>

Guvernéra, viceguvernéry i ostatní členy jmenuje a odvolává prezident republiky na dobu šesti let, přičemž nikdo nesmí zastávat funkci člena bankovní rady

---

<sup>33</sup> V současné době je složení bankovní rady následující: guvernér ČNB – Miroslav Singer, viceguvernéři ČNB – Mojmír Hampl a Vladimír Tomšík, ostatní členové bankovní rady ČNB: Kamil Janáček, Lubomír Lízal, Jiří Rusnok a Pavel Řežábek.

<sup>34</sup> Srov. RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SAŇA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-622-8, str. 42.

více než dvakrát. Podmínky jmenování jsou plná svéprávnost<sup>35</sup>, ukončené vysokoškolské vzdělání<sup>36</sup>, bezúhonnost<sup>37</sup> a musí se jednat o zkušenou a uznávanou osobu v oblasti finančního trhu nebo měnových záležitostí.<sup>38</sup> Blíže ke jmenování členů bankovní rady viz následující podkapitola – Vztah ČNB k ostatním ústavním orgánům.

Ustanovení § 6 odst. 5 ZČNB upravuje neslučitelnost členství v bankovní radě s funkcí poslance Poslanecké sněmovny, člena vlády, s členstvím v řídicích, kontrolních a dozorcích orgánech jiných bank a podnikatelských subjektů. Dále je neslučitelný i výkon samostatné výdělečné činnosti s určitými výjimkami – činnost vědecká, literární, publicistická, umělecká a pedagogická a správa vlastního majetku. Nadto nemůže člen bankovní rady vykonávat jakoukoliv činnost, která může způsobit střet zájmů mezi prováděním této činnosti a členstvím v bankovní radě. Na tato omezení navazuje vnitřní předpis ČNB, který stanovuje pravidla profesionální etiky – Etický kodex ČNB - který dle ust. § 50 odst. 4 ZČNB schvaluje bankovní rada a zavazuje všechny zaměstnance ČNB včetně členů bankovní rady. Vzhledem k tomu, že ČNB „je významnou institucí státu s klíčovým postavením ve finančním sektoru. Zaměstnanci ČNB jsou povinni chránit její dobrou pověst a zdržet se veškerého jednání, jímž by mohli dobrou pověst ČNB poškodit.“<sup>39</sup> Celkově je možné říci, že členství v bankovní radě je podmíněno celou řadou předpokladů, které musí trvat po celou dobu výkonu funkce. Ztráta některého z nich by byla důvodem pro odvolání člena bankovní rady, jak stanoví § 6 odst. 10 ZČNB.

ZČNB stanoví, že členové bankovní rady jsou zároveň zaměstnanci ČNB. Tady mohou nastat dvě situace: **1)** Pracovní poměr vzniklý u osoby, jež není zaměstnancem ČNB, jmenované členem bankovní rady na základě jmenování prezidentem dle ust. §

---

<sup>35</sup> Dle ust. § 30 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku se plně svéprávným stává člověk zletilostí, tedy dovršením osmnáctého roku věku. Před nabytím zletilosti se plná svéprávnost nabývá priznáním svéprávnosti, nebo uzavřením manželství.

<sup>36</sup> Pro účely tohoto zákona se tím rozumí vysokoškolské vzdělání především ekonomického směru, popř. právního, vzhledem k dohledové činnosti nad subjekty působícími na finančním trhu, která je spojena se správním řízením a tvorbou regulačních pravidel.

<sup>37</sup> Požadavek bezúhonnosti dále definuje ust. § 6 odst. 7 ZČNB následovně: „Bezúhonnou se pro účely tohoto zákona rozumí fyzická osoba, která nebyla pravomocně odsouzena pro trestný čin.“ Nutno podotknout, že toto ustanovení je postaveno poměrně přísně, neboť může jít i o nedbalostní čin, jehož odsouzení již bylo zahlazeno.

<sup>38</sup> Např. dosáhl ve svém oboru vědecké hodnosti, zabývá se pedagogickou a publikační činností, získal praxi v mezinárodní finanční organizaci atd.

<sup>39</sup> Srov. čl. 1 Etického kodexu ČNB schválený bankovní radou dne 2. srpna 2007, účinný od 1. října 2007.

33 odst. 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákoník práce“). Pro datum vzniku pracovního poměru je přitom rozhodující formulace ve jmenovacím dekretu. Buď stanoví fixní datum, například „Jmenuji Vás od 1. ledna 2017 guvernérem (viceguvernérem, členem bankovní rady) České národní banky“, dnem 1. ledna 2017 by tak dané osobě vznikl pracovní poměr k ČNB, nebo dekret datum nestanoví a pracovní poměr vznikne aktem jmenování.<sup>40</sup> 2) Nově jmenovaný člen bankovní rady je již stávajícím zaměstnancem ČNB, v tom případě, jeho pracovní poměr nadále trvá.

Dle ust. § 73a odst. 1 zákoníku práce odvoláním nebo vzdáním se pracovního místa vedoucího zaměstnance, kterým člen bankovní rady je, zaniká členovi bankovní rady tato funkce, ale pracovní poměr nadále trvá a ČNB je povinna mu nabídnout změnu jeho dalšího pracovního zařazení v rámci ČNB. V praxi tak bývalí členové bankovní rady, zůstávají dál v ČNB po dobu až několika měsíců, aby přestali disponovat aktuálními a často důvěrnými informacemi, s nimiž se v souvislosti s členstvím v bankovní radě seznámili.<sup>41</sup> Konec členství v bankovní radě zakládá nejen uplynutí šestiletého funkčního období, ale také odvolání z funkce prezidentem a písemné vzdání se funkce samotným členem bankovní rady.<sup>42</sup>

Jak bylo zmíněno výše, členy bankovní rady jmenuje i odvolává prezident republiky. Oba tyto akty prezidenta jsou Ústavou ČR upraveny jinak. Členy bankovní rady jmenuje prezident dle ust. čl. 62 písm. k) Ústavy ČR, jedná se tedy o samostatnou pravomoc prezidenta a není k ní potřeba spolupodpisu předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády. Oproti tomu odvolávání členů bankovní rady vychází z čl. 63 odst. 3 Ústavy ČR, vyžaduje tedy kontrasignaci předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády. Dle ZČNB existují dva důvody pro odvolání člena bankovní rady - přestal splňovat podmínky výkonu této funkce nebo se dopustil vážného pochybení. Zákon ovšem pojem „vážné pochybení“ dále nedefinuje, je tedy na prezidentovi, aby

---

<sup>40</sup> Srov. RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SAŇA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-622-8, str. 49.

<sup>41</sup> Srov. tamtéž.

<sup>42</sup> U odvolání a vzdání se funkce, končí výkon funkce člena bankovní rady dnem bezprostředně následujícím po dni doručení odvolání, respektive písemně učiněného vzdání se funkce, nebo dnem pozdějším, uvedeným v odvolání, respektive vzdání se funkce.

posoudil, zda v daném případě k takovému pochybení došlo či nikoliv. V případě odvolání guvernéra, se toto rozhodnutí doručuje Radě guvernérů Evropské centrální banky. Dle Protokolu o statutu Evropského systému centrálních bank a Evropské centrální banky, může odvolaný guvernér nebo Rada guvernérů podat žalobu k Soudnímu dvoru EU z důvodu porušení smluv EU nebo právní normy vydané k jejich provedení. Lhůta k podání této žaloby je dva měsíce ode dne vyhlášení nebo oznámení žalobci, popřípadě do dvou měsíců ode dne, kdy se o rozhodnutí žalobce dozvěděl. V případě, že tento žalobní návrh bude podán, bude potřeba počkat na rozhodnutí Soudního dvora EU ve věci samé, tedy zda byl guvernér odvolán po právu, toto rozhodnutí je platné a jeho funkce skončila, nebo odvolání po právu nebylo, rozhodnutí je neplatné a funkce guvernéra neskončila. Taktéž ostatní členové bankovní rady by v případě odvolání z funkce měli mít podobný nárok na soudní ochranu. „*Kdo tvrdí, že byl na svých právech zkrácen přímo nebo v důsledku porušení svých práv v předcházejícím řízení úkonem správního orgánu, jímž se zakládají, mění, ruší nebo závazně určují jeho práva nebo povinnosti, (dále jen "rozhodnutí"), může se žalobou domáhat zrušení takového rozhodnutí, popřípadě vyslovení jeho nicotnosti, nestanoví-li tento nebo zvláštní zákon jinak.*“<sup>43</sup> Ostatní členové bankovní rady tak tedy mohou učinit formou správní žaloby, o níž by rozhodoval Městský soud v Praze, proti jeho rozsudku by byla přípustná kasační stížnost k Nejvyššímu správnímu soudu.<sup>44</sup>

## 2.4. Vztah ČNB k ostatním ústavním orgánům

Jak bylo zmíněno výše, důležitým atributem ČNB je její nezávislost, která je formulovaná v ust. § 9 odst. 1 ZČNB, dle kterého ČNB, bankovní rada, ani žádný její člen nesmí při výkonu svých pravomocí a plnění svých úkolů a povinností vyžadovat ani přijímat pokyny zejména od prezidenta, vlády, Parlamentu ani jiných orgánů ČR, nadto od orgánů, institucí a jiných subjektů EU a ani žádných jiných subjektů. Základní vyjádření principu nezávislosti ČNB najdeme už v čl. 98 odst. 1 Ústavy ČR, dle kterého lze do činnosti ČNB zasahovat pouze na základě zákona. Toto ustanovení jednak chrání

---

<sup>43</sup> Srov. ust. § 65 odst. 1 zák. č. 150/2002 Sb., soudní řád správní.

<sup>44</sup> Srov. RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SAŇA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-622-8, str. 53.

ČNB před vlivem aktů, které nemají podobu zákona, a zároveň zamezuje ČNB v jednání mimo mezí zákona.

#### **2.4.1. Vztah ČNB k prezidentu republiky**

Jak jsem již nastínila výše, prezident jmenuje a odvolává členy bankovní rady. Jmenování je samostatnou pravomocí prezidenta a probíhá dle čl. 62 písm. k) Ústavy ČR, tedy bez kontrasignace předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády. Tento postup potvrdil i Ústavní soud ve svém nálezu vyhlášeném ve Sbírce zákonů pod č. 285/2001 Sb.

Člen bankovní rady bude odvolán, pokud přestane splňovat podmínky požadované k výkonu funkce člena bankovní rady nebo se dopustí vážného pochybení. Odvolávání není samostatnou pravomocí prezidenta, ale vyžaduje se spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády. Je tomu tak proto, že čl. 62 písm. k) Ústavy ČR hovoří pouze o jmenování, nikoliv o odvolávání členů bankovní rady, které je upraveno až v ZČNB. Proto se při odvolávání členů bankovní rady vychází z čl. 63 odst. 2 Ústavy ČR, který stanoví, že *„Prezidentovi republiky přísluší vykonávat i pravomoci, které nejsou výslovně v ústavním zákoně uvedeny, stanoví-li tak zákon.“*

Právě ve věci jmenování guvernéra a viceguvernerů vznikl v roce 2000 spor mezi vládou a prezidentem. Dne 31. října 2000 se guverner ČNB Josef Tošovský vzdal své funkce ke dni 30. listopadu 2000. V návaznosti na to prezident Václav Havel jmenoval k 1. prosinci 2000 guvernerem Zdeňka Tůmu a viceguvernerem Ludka Niedermayera. Vláda však den před tímto jmenováním vyjádřila svůj názor, že tato jmenování vyžadují k platnosti spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády, a zároveň se vláda usnesla, že nesouhlasí s tím, aby předseda vlády spolupodepsal předmětná jmenování.<sup>45</sup> Následně se vláda obrátila na Ústavní soud s návrhem, ve kterém se domáhala vydání nálezu, že k platnosti rozhodnutí prezidenta republiky Václava Havla, kterými jmenoval Zdeňka Tůmu guvernerem České národní banky a Ludka Niedermayera viceguvernerem České národní banky, se vyžaduje

---

<sup>45</sup> Srov. JANSTOVÁ, Kateřina. Jmenování členů Bankovní rady prezidentem republiky a přímá volba hlavy státu. *ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE, IURIDICA: Ústavní postavení prezidenta republiky a způsob jeho volby*. Univerzita Karlova v Praze: Nakladatelství Karolinum, 2012, 2011(4), 53-61. ISSN 0323-0619, str. 55.

spolupodpis předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády. Tento postup vlády považují téměř za šikanózní vzhledem k tomu, že nenapadla rozhodnutí o jmenování viceguvernéra Oldřicha Dědka ze dne 11. února 1999.

Ústavní soud ve svém nálezu vyhlášeném ve Sbírce zákonů pod č. 285/2001 Sb. tento vládní návrh zamítl a potvrdil platnost jmenování guvernéra a viceguvernéra prezidentem bez kontrasignace.<sup>46</sup> V odůvodnění Ústavní soud vyvodil, že postavení a pravomoci guvernéra a viceguvernerů se od ostatních členů bankovní rady neliší natolik, aby mohli být považováni za samostatné orgány, naopak jsou součástí bankovní rady. Navíc ani „*Ústava nerozlišuje mezi jednotlivými členy Bankovní rady. Jestliže Ústava v tomto případě výslovně nerozlišuje způsob jmenování guvernéra a viceguvernerů ČNB od způsobu, který sama stanoví pro všechny členy Bankovní rady, nelze z obvyčejného zákona, který uvádí, že kromě ostatních členů jsou členy Bankovní rady i guverner a viceguverneri, odvodit jiný způsob jmenování pro některé z členů Bankovní rady, pokud to Ústava sama výslovně neumožňuje.*“ Tudíž není důvod pro jiný postup při jmenování guvernéra, resp. viceguvernerů a ostatních členů bankovní rady.

Navíc jmenování prováděné nadstranickým prezidentem sice po konzultacích, avšak bez souhlasu vlády složené z představitelů jedné či více politických stran, je důležité pro udržení nezávislosti ČNB.

V souvislosti se změnou způsobu volby prezidenta<sup>47</sup> by mohla opět vyvstat otázka o způsobu jmenování členů bankovní rady. Jak jsem již zmínila, jmenování členů bankovní rady hlavou státu bez kontrasignace je jedním z atributů nezávislosti ČNB a ani přímá volba prezidenta by na tuto skutečnost neměla mít vliv. Přímá volba prezidenta neznamena změnu jeho pravomocí, protože rozsah pravomocí prezidenta a způsob jeho volby spolu nesouvisí. Prezident vykonává pravomoci přiznané mu Ústavou ČR, respektive na základě ústavního zmocnění obvyčejnými zákony.<sup>48</sup>

---

<sup>46</sup> Pro přijetí tohoto nálezu hlasovalo deset z patnácti soudců Ústavního soudu, tedy těsná většina nutná k přijetí tohoto nálezu. Z toho vyplývá nejednotnost názorů na tuto problematiku i v rámci Ústavního soudu.

<sup>47</sup> Od roku 2013 je v ČR zavedena přímá volba prezidenta republiky.

<sup>48</sup> Srov. JANSTOVÁ, Kateřina. Jmenování členů Bankovní rady prezidentem republiky a přímá volba hlavy státu. *ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE, IURIDICA: Ústavní postavení prezidenta republiky a způsob jeho volby*. Univerzita Karlova v Praze: Nakladatelství Karolinum, 2012, 2011(4), 53-61. ISSN 0323-0619, str. 60.



### 2.4.2. Vztah ČNB k Parlamentu ČR

Ve vztahu k Parlamentu ČR má ČNB především informační povinnost, když nejméně dvakrát ročně podává Poslanecké sněmovně k projednání zprávu o měnovém vývoji a pokud se Poslanecká sněmovna usnese, předloží do 30 dnů mimořádnou zprávu o měnovém vývoji. Zprávu o měnovém vývoji předkládá guvernér ČNB, který má oprávnění se v této věci účastnit schůze Poslanecké sněmovny.<sup>49</sup> Nadto nejméně jednou ročně podává ČNB Poslanecké sněmovně k informaci zprávu o finanční stabilitě.<sup>50</sup>

ČNB taktéž každoročně vypracovává zprávu o výkonu dohledu nad finančním trhem, kterou nejpozději do 30. června následujícího roku předkládá Poslanecké sněmovně, Senátu a vládě k informaci.<sup>51</sup>

V neposlední řadě ČNB informuje Poslaneckou sněmovnu o výsledku svého hospodaření a o mzdách členů bankovní rady, a to nejpozději tři měsíce po skončení kalendářního roku. Zprávu o výsledku hospodaření projedná rozpočtový výbor Poslanecké sněmovny a následně ji schválí, vezme na vědomí, nebo odmítne.<sup>52</sup>

Poslanecké sněmovně předává bankovní rada ČNB taktéž schválenou a jedním či více auditory ověřenou účetní závěrku.<sup>53</sup>

### 2.4.3. Vztah ČNB k vládě

Spolupráce ČNB a vlády spočívá ve vzájemné informační povinnosti ve věcech měnové, makrobezpečnostní a hospodářské politiky. Toto vzájemné informování není v zákoně dále specifikováno, nesmí se však jednat o vyžadování či udílení pokynů, jak stanoví § 9 odst. 1 ZČNB. Dále je důležitý vzájemný respekt, kdy platí pravidlo, „že *centrální banka se nevyjadřuje k fiskální politice vlády a vláda by neměla připomínkovat měnovou politiku centrální banky.*“<sup>54</sup>

---

<sup>49</sup> Srov. ust. § 3 ZČNB.

<sup>50</sup> Srov. ust. §3a ZČNB.

<sup>51</sup> Srov. ust. §45d ZČNB

<sup>52</sup> Srov. ust. §47 odst. 3 a 4 ZČNB.

<sup>53</sup> Srov. ust. §48 odst. 3 ZČNB

<sup>54</sup> Srov. RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SAŇA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-622-8, str. 64.

ČNB zaujímá stanovisko k návrhům, které jsou předkládány vládě k projednání, a dotýkají se působnosti České národní banky. V praxi to bude například návrh novely ZČNB, nebo návrh zákona týkající se finančního trhu, jež především zakotví dohledovou činnost ČNB. Nadto má ČNB poradní povinnost vůči vládě v záležitostech měnové a makroobezřetnostní politiky a finančního trhu.

Ministr financí nebo jiný pověřený člen vlády je oprávněn účastnit se zasedání bankovní rady s poradním hlasem, ke kterému bankovní rada při svém rozhodování zpravidla přihlédne. Dále může bankovní radě předkládat návrhy k projednání, které se budou především týkat měnové politiky a záležitostí finančního trhu. V reciprocitě k výše uvedenému se může guvernér ČNB, respektive jím určený viceguvernér zúčastnit s poradním hlasem schůze vlády.

ČNB má také určitou legislativní pravomoc, když spolu s Ministerstvem financí připravuje a předkládá vládě návrhy zákonných úprav v oblasti měny a peněžního oběhu, jakož i návrhy zákonných úprav, týkajících se postavení, působnosti, organizace a činnosti ČNB. V oblasti finančního trhu, platebního styku, emise elektronických peněz, devizového hospodářství a zavedení jednotné měny euro v ČR pouze spolupracuje s Ministerstvem financí na návrzích zákonné úpravy.<sup>55</sup> ČNB se tedy podílí na přípravě návrhů některých zákonů, nemůže je ale předkládat Poslanecké sněmovně, když čl. 41 odst. 2 Ústavy ČR stanoví, které subjekty mají zákonodárnou iniciativu.

#### **2.4.4. Vztah ČNB k Nejvyššímu kontrolnímu úřadu**

Nejvyšší kontrolní úřad působí jako kontrolní orgán a je prostředkem zákonodárného orgánu k získání informací o hospodaření s majetkem státu a o dispozicích s prostředky státního rozpočtu, a to nezávisle na orgánech moci výkonné, které je obvykle provádějí či zajišťují.<sup>56</sup> Ve vztahu k ČNB vykonává kontrolu jejího hospodaření v oblasti výdajů na pořízení majetku a výdajů na její provoz.<sup>57</sup>

---

<sup>55</sup> Srov. ust. § 37 odst. 1 a 2 ZČNB.

<sup>56</sup> Srov. SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústava České republiky: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-869-9, str. 806.

<sup>57</sup> Srov. ust. § 3 odst. 3 zákona č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu ve znění pozdějších předpisů.

## 2.5. Centrální bankovníctví po vstupu ČR do EU a přijetí eura

Počátkem května 2004 se Česká republika po dlouholetých přípravách stala součástí Evropské unie. Okamžikem vstupu ČR do Evropské unie se ČNB stala členem Evropského systému centrálních bank, ve kterém jsou sdruženy Evropská centrální banka a národní centrální banky všech členských států EU.

S problematikou členství České republiky v EU, neoddělitelně souvisí také otázka přijetí nové evropské měny euro. Zavedení eura je v současné situaci z hlediska právních závazků spojených s členstvím v EU v delším časovém horizontu nevyhnutelné, nikoli však automatické.<sup>58</sup> Základní podmínkou k tomu, aby určitá země mohla přijmout euro jako svou národní měnu (a stala se tak součástí tzv. eurozóny), je třeba splnění konvergenčních (tzv. maastrichtských) kritérií. **Konvergenční kritéria** lze rozdělit na kritéria institucionálně právní a kritéria ekonomického charakteru. Institucionálně právní kritéria jsou upravena v čl. 123, 124, 130 a 131 SFEU a obsahují podmínky nezávislosti centrálních bank včetně zákazu financování veřejných institucí ze zdrojů centrálních bank a zákaz zvýhodněného přístupu ke zdrojům úvěrových institucí. Institucionálně právní kritéria byla Českou republikou splněna již před vstupem ČR do EU.

Ekonomická kritéria jsou uvedena v čl. č. 140/1 SFEU a v Protokolu č. 13 o kritériích konvergence a Protokolu č. 12 o postupu při nadměrném schodku. Mezi konvergenční kritéria ekonomického charakteru patří:

- **Kritérium cenové stability**, které znamená, že členský stát vykazuje dlouhodobě udržitelnou cenovou stabilitu a průměrnou míru inflace, která nepřekračuje o více než 1,5 % míry inflace nejvýše tří členských států, které dosáhly nejlepších výsledků v oblasti cenové stability.
- **Kritériem dlouhodobě udržitelného stavu veřejných financí** se rozumí, že na danou zemi se nevztahuje rozhodnutí o nadměrném schodku. Toto kritérium má dvě části:

---

<sup>58</sup> Srov. BAŽANTOVÁ, Ilona. *Centrální bankovníctví v české historii po současnost: institucionální pohled*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2005. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN 80-86729-19-2, str. 149.

- **Kritérium veřejného deficitu** po členském státu požaduje, aby poměr plánovaného (nebo skutečného) schodku veřejných financí k HDP v tržních cenách nepřekročil 3%.
- **kritérium veřejného dluhu** znamená, že poměr veřejného dluhu v tržních cenách k HDP nepřekročí 60 %.
- **Kritérium stability kurzu měny a účasti v ERM II** znamená, že členský stát musí dodržovat normální rozpětí, která jsou stanovena mechanismem směnných kurzů Evropského měnového systému, bez značného napětí během alespoň dvou posledních let.
- **Kritériem dlouhodobých úrokových sazeb** se rozumí, že v průběhu jednoho roku před šetřením průměrná dlouhodobá nominální úroková sazba členského státu nepřekračovala o více než 2 % úrokovou sazbu nejvýše tří členských států, které dosáhly nejlepších výsledků v oblasti cenové stability.<sup>59</sup>

Z výše uvedených ekonomických kritérií spadají do působnosti ČNB Kritérium cenové stability a Kritérium stability dlouhodobých úrokových sazeb.

*„Základním materiálem shrnujícím plán České republiky ohledně zavádění jednotné měny euro je Aktualizovaná strategie přistoupení ČR<sup>60</sup> k eurozóně z roku 2007. V souladu s touto strategií je vládou a ČNB společně každoročně hodnoceno, zda bylo dosaženo dostatečného pokroku při vytváření podmínek pro přijetí eura, aby mohlo dojít ke stanovení cílového data vstupu do eurozóny a v závislosti na tom stanovení data zapojení se do mechanismu ERM II.“<sup>61</sup> Plnění konvergenčních kritérií je každoročně vyhodnocováno v dokumentu Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou, které vypracovává vláda ve spolupráci s ČNB.<sup>62</sup>*

---

<sup>59</sup> Srov. [https://www.cnb.cz/cs/o\\_cnb/mezinarodni\\_vztahy/cr\\_eu\\_integrace/eu\\_integrace\\_04.html](https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni_vztahy/cr_eu_integrace/eu_integrace_04.html), cit. 28. března 2016 v 10:47 hod.

<sup>60</sup> Srov. [http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova\\_politika/strategicke\\_dokumente/download/eurostrategie\\_070829.pdf](http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategicke_dokumente/download/eurostrategie_070829.pdf), cit. 27. března 2016 v 20:10 hod.

<sup>61</sup> Srov. [https://www.cnb.cz/cs/menova\\_politika/strategicke\\_dokumenty/pristoupeni\\_emu.html](https://www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategicke_dokumenty/pristoupeni_emu.html), cit. 27. března 2016 v 20:17 hod.

<sup>62</sup> K aktuálnímu Vyhodnocení srov. [https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova\\_politika/strategicke\\_dokumenty/download/maastricht\\_vyhodnoceni\\_2015.pdf](https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategicke_dokumenty/download/maastricht_vyhodnoceni_2015.pdf), cit. 27. března 2016 v 20:29 hod.

### 3. Právní postavení a cíle činnosti České národní banky

V návaznosti na předchozí kapitolu věnovanou ústavnímu zakotvení ČNB, se budu v této kapitole nejprve zabývat vymezením právního postavení ČNB, tak jak je upraveno právním řádem České republiky a dále, opět v návaznosti na výklad obsažený v předešlé kapitole, rozboru některých cílů činnosti ČNB.

Zjednodušeně lze říci, že ČNB v českém právním řádu vystupuje ve třech polohách. Jednak je dle ust. čl. 98 odst. 1 Ústavy ČR ústřední bankou státu. Dále pak při plnění některých svých funkcí vystupuje jako správní úřad.<sup>63</sup> V určitých vztazích vystupuje ČNB také jako podnikatelský subjekt.<sup>64</sup>

Mimo ústavní zakotvení ČNB jako jednoho z ústavních orgánů, je právní postavení ČNB dále konkretizováno v mnoha právních předpisech různé právní síly. Patrně nejdůležitějším právním předpisem upravujícím postavení a činnost ČNB je ZČNB. ZČNB definuje postavení ČNB ve svém § 1 tak, že se jedná o ústřední banku České republiky, která vykonává dohled nad finančním trhem a je orgánem příslušným k řešení krize. ČNB je právnickou osobou veřejného práva a v rozsahu vymezeném zákonem o ČNB a dalšími právními předpisy, jsou jí svěřeny kompetence správního úřadu.<sup>65</sup> ZČNB dále ve svém § 2 upravuje zapojení ČNB do Evropského systému centrálních bank.

Činnost ČNB dále upravují „specializované“ zákony, které vymezují a konkretizují její působnost a pravomoci při plnění určitých funkcí svěřených jí Ústavou ČR a ZČNB.<sup>66</sup>

#### 3.1. ČNB jako správní orgán

Vedle postavení ČNB jako ústřední banky státu a situací kdy ČNB (s omezeními stanovenými ZČNB) jedná jako podnikatelský subjekt, který vyvíjí ekonomické aktivity jako „obyčejné“ banky, vystupuje ČNB při plnění některých

---

<sup>63</sup> Srov. ust. § 1 odst. 3 ZČNB.

<sup>64</sup> Srov. ust. § 27 a násl. ZČNB.

<sup>65</sup> Srov. ust. § 1 ZČNB.

<sup>66</sup> Blíže srov. kapitolu 4. Funkce a činnosti České národní banky.

svých funkcí jako správní úřad. Kompetence správního úřadu svěruje ČNB ust. § 3 odst. 1 ZČNB a na jeho základě poté další specializované zákony. Kompetence ČNB jako správního úřadu jsou poměrně rozsáhlé obzvláště v oblasti dohledových funkcí ČNB nad finančním trhem. Tato skutečnost souvisí se sjednocením dohledových činností pod jeden dohledový orgán, které bylo provedeno přijetím zákona č. 57/2006 Sb., o změně zákonů v souvislosti se sjednocením dohledu nad finančním trhem. Tímto zákonem došlo ke zrušení Komise pro cenné papíry a Úřadu pro dohled nad družstevními záložnami a jejich působnost byla přenesena na ČNB, na kterou zároveň také přešla řada působností Ministerstva financí.<sup>67</sup>

Sládeček při výkladu této problematiky upozorňuje na pochybnosti o souladu ZČNB s Ústavou ČR, když ze samotného čl. 98, ale ani z čl. 79 Ústavy ČR, nevyplývá, že by ČNB mohly být zákonem svěřeny kompetence správního úřadu. Na rozdíl od územních samosprávných celků, pro které je tato možnost výslovně v čl. 79 odst. 3 a čl. 105 Ústavy ČR zakotvena.<sup>68</sup> Podle Sládečka lze obrovskou pravomoc (rozsáhlou rozhodovací agendu koncentrovanou u jednoho úřadu) a odpovědnost ČNB v roli správního orgánu z ústavního pohledu zpochybňovat, neboť Ústava ČR ČNB přiznává pouze postavení ústřední banky státu s hlavním cílem pečovat o cenovou stabilitu. Další úskalí sleduje Sládeček v tom, že ačkoli ČNB jedná a vystupuje jako správní úřad, nesmí přijímat pokyny od vlády a nemůže se tedy ocitnout ve stejném postavení jako ministerstva a jiné ústřední správní úřady podle zákona České národní rady č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky (dále jen „kompetenční zákon“). Na činnost ČNB se tak nevztahují ani ustanovení kompetenčního zákona o zásadách činnosti ústředních orgánů státní správy<sup>69</sup>, zejména pak ustanovení, které stanoví, že tyto orgány se ve své činnosti řídí mimo jiné usneseními vlády<sup>70</sup> a ustanovení umožňující vládě činnosti

---

<sup>67</sup> Srov. SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústava České republiky: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-869-9, str. 831.

<sup>68</sup> Srov. tamtéž, str. 824.

<sup>69</sup> Srov. ust. § 20 až 28a kompetenčního zákona.

<sup>70</sup> Srov. ust. § 21 kompetenčního zákona.

těchto orgánů řídit, kontrolovat a sjednocovat.<sup>71</sup> Svěření kompetencí správního úřadu v sobě zahrnuje také oprávnění ČNB vydávat právní předpisy (blíže srov. dále).<sup>72</sup>

### 3.2. Normotvorná činnost ČNB

S postavením ČNB jako správního orgánu souvisí také otázka normotvorby ČNB. Jakmile byly ČNB svěřeny některé kompetence správního úřadu, bylo jí také svěřeno oprávnění vydávat právní předpisy. Oprávnění ČNB vydávat vlastní právní předpisy je odvozováno z ust. čl. 79 odst. 3 Ústavy ČR<sup>73</sup>, a to i přes to, že v tomto ustanovení není ČNB jmenovitě uvedena.<sup>74</sup> Právní předpisy vydávané ČNB mají formu **vyhlášky**, jsou uveřejňovány ve Sbírce zákonů a mají všeobecnou působnost. Příkladem zákonného zmocnění ČNB k vydání vyhlášky je ust. § 22 ZČNB, podle kterého ČNB vyhláškou stanoví nominální hodnoty, rozměry, hmotnost, materiál, vzhled a další náležitosti bankovek a mincí a jejich vydání do oběhu, a dále pak ukončení platnosti bankovek a mincí a způsob a dobu jejich výměny za jiné bankovky a mince.

Novelou ZČNB provedenou zákonem č. 227/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, byla s účinností od 01. 07. 2013 zrušena možnost ČNB vydávat tzv. opatření ČNB.<sup>75</sup> **Opatření ČNB**, k jejichž vydávání byla ČNB zmocněna v ust. § 49b ZČNB ve znění účinném do 30. 06. 2013 a v dalších speciálních zákonech, byla závazná pro

---

<sup>71</sup> Srov. ust. § 28 kompetenčního zákona.

<sup>72</sup> Srov. SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústava České republiky: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-869-9, str. 831-832.

<sup>73</sup> Dle ust. čl. 79 odst. 3 Ústavy ČR mohou ministerstva, jiné správní úřady a orgány územní samosprávy na základě a v mezích zákona vydávat právní předpisy, jsou-li k tomu zákonem zmocněny.

<sup>74</sup> Tato skutečnost opět vyvolává jisté pochybnosti, blíže srov. např. SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústava České republiky: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-869-9, str. 832.

<sup>75</sup> Dle části páté, přechodných ustanovení zákona č. 227/2013 Sb. čl. VI bodu 1.: „*Opatření České národní banky (dále jen „opatření“), vydaná na základě zmocnění obsažených v zákoně č. 6/1993 Sb., ve znění účinném do dne nabytí účinnosti tohoto zákona, v zákoně č. 21/1992 Sb., ve znění účinném do dne nabytí účinnosti tohoto zákona, v zákoně č. 87/1995 Sb., ve znění účinném do dne nabytí účinnosti tohoto zákona, a v zákoně č. 190/2004 Sb., ve znění účinném do dne nabytí účinnosti tohoto zákona, vyhlášená ve Věstníku České národní banky uveřejněním jejich plného znění do dne nabytí účinnosti tohoto zákona a k tomuto dni platná, pozbývají platnosti nejpozději dne 31. prosince 2014. Do dne 31. prosince 2014 může Česká národní banka platná opatření zrušit opatřením vyhlášeným ve Věstníku České národní banky.*“

banky, pobočky zahraničních bank a spořitelní a úvěrní družstva. Opatření ČNB podepisoval guvernér ČNB a vyhlášovala se ve Věstníku ČNB.

Zrušení oprávnění ČNB k vydávání opatření odůvodňuje důvodová zpráva k zákonu č. 227/2013 Sb. následovně: „...navrhovaným zrušením institutu opatření ČNB k 31. 12. 2014, která budou postupně nahrazena vyhláškami nebo opatřeními obecné povahy (viz přechodná ustanovení, změna souvisejících zákonů a účinnost).“<sup>76</sup> Záležitosti, které byly doposavad řešeny pomocí opatření ČNB, budou tedy nadále řešeny vyhláškami ČNB (došlo k rozšíření okruhu věcí, které může ČNB upravit ve svých vyhláškách) a nově také pomocí institutu **opatření obecné povahy**.<sup>77</sup> ČNB je zmocněna k vydání opatření obecné povahy např. v ust. § 137 zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, podle něhož má ČNB v rámci svých dohledových funkcí oprávnění vydat mimo jiné opatření obecné povahy, kterým pozastaví obchodování, pokud hrozí velké hospodářské ztráty nebo jsou-li závažně ohroženy zájmy investorů, nebo pokud nastaly velké hospodářské ztráty nebo byly závažně ohroženy zájmy investorů.

Za účelem informování veřejnosti především o rozhodnutích bankovní rady o úrokových sazbách, o výkladových stanoviscích ČNB, o podmínkách pro provádění obchodů České národní banky a o skutečnostech důležitých pro osoby, které působí na finančním trhu, vydává ČNB **úřední sdělení ČNB**, která zveřejňuje ve Věstníku ČNB, který je vydáván způsobem umožňujícím dálkový přístup.<sup>78</sup>

---

<sup>76</sup> Srov. Důvodová zpráva k zákonu č. 227/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, zvláštní část, k bodu 69 a 70.

<sup>77</sup> **Opatření obecné povahy** je forma činnosti veřejné správy, která stojí na pomezí právních předpisů a správních rozhodnutí (individuálních správních aktů), přičemž naplňuje některé znaky obou těchto forem činnosti veřejné správy. „(...) S právními předpisy má (především) společné znaky blíže nevyomezené množiny adresátů (osob, které zavazuje) a možnosti přezkumu vrcholnými soudními orgány (...), se správními akty ho spojuje konkrétnost určité věci, kterou se zabývá a eventualita přezkumu v rámci veřejné správy (...)“. Srov. SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 2., aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2009, 463 s. ISBN 978-80-7357-382-9, str. 157.

<sup>78</sup> Srov. ust. § 49a ZČNB.



### 3.3. Cíle činnosti ČNB

Česká národní banka podobně jako jiné ústavní orgány má stanoveny své cíle, k jejichž naplnění by měla svou činností směřovat a pro jejichž zabezpečování byla zřízena.

Na ústavní úrovni jsou cíle činnosti ČNB zakotveny v čl. 98 Ústavy ČR, kde se mimo jiné praví, že „...*hlavním cílem její činnosti je péče o cenovou stabilitu*“<sup>79</sup>. Pojmem „cenová stabilita“ byl do Ústavy ČR vtělen ústavním zákonem č. 448/2001 Sb. s účinností od 01. 01. 2002, když do té doby Ústava ČR používala pojem „stabilita měny“. Pojem cenová stabilita ani stabilita měny není (a nebyl) Ústavou ČR resp. zákonem nikterak definován. Jedná se spíše o pojmy ekonomické, jejichž použití v právním předpisu nejvyšší právní síly, který by se měl vyznačovat určitou stabilitou a rigidností, přináší své problémy.<sup>80</sup>

Vymezení hlavních cílů, k jejichž naplňování má činnost ČNB směřovat je dále upraveno v úvodních paragrafech ZČNB. Mezi hlavní cíle činnosti ČNB patří již v ústavě zakotvená péče o cenovou stabilitu, dále pak péče o finanční stabilitu a o bezpečné fungování finančního systému v České republice. Pokud tím není narušeno naplňování hlavních cílů činnosti ČNB uvedených v předchozí větě, je dále cílem ČNB podporovat obecnou hospodářskou politiku vlády, která by měla dle ZČNB vést k udržitelnému hospodářskému růstu, tedy rozvoji, z něhož budou kromě současné generace těžit i generace následující. Hlavní starostí ČNB dle ZČNB je tedy zajištění stabilního finančního systému České republiky, a pokud tím nedojde k narušení stability tak přispívat k hospodářskému růstu, který zajistí stabilní a zároveň rozvíjející se finanční prostředí pro současnou generaci a generace následující.

---

<sup>79</sup> Srov. ust. čl. 98 odst. 1 Ústavy ČR.

<sup>80</sup> Blíže srov. podkapitulu 2.1.

## 4. Funkce a činnosti České národní banky

V předchozích dvou kapitolách byly mimo jiné rozebrány cíle činnosti České národní banky, v této kapitole se zaměřím na výklad jednotlivých funkcí a činností, které byly ČNB právními předpisy svěřeny a pomocí nichž dochází k uskutečňování a naplňování výše uvedených cílů.

Funkce, k jejichž naplňování jsou centrální banky v moderních vyspělých státech zřizovány, lze rozdělit do několika oblastí. Po teoretickém úvodu s vymezením hlavních činností, jimiž se centrální banky zabývají, se budu dále jednotlivým funkcím věnovat podrobněji. Centrální banky především „...zabezpečují základní operace s hotovostními penězi, provádějí měnovou politiku, operují s devizovými prostředky, regulují a dohlížejí na bankovní systém a vystupují jako banky bank a státu.“<sup>81</sup>

V následujících podkapitolách se budu věnovat stručnému výkladu jednotlivých funkcí ČNB, tak jak jsou upraveny v českém právním řádu (systematika následujících podkapitol koresponduje s úpravou funkcí ČNB v ZČNB).

### 4.1. Měnová emise

Nejprve se budu věnovat činnostem České národní banky, které lze shrnout pod pojem „měnová emise“. Vydávání platebních prostředků je v českém právním řádu upraveno v ZČNB, dále v právních předpisech vydávaných přímo samotnou ČNB<sup>82</sup> a v neposlední řadě v zákoně č. 136/2001 Sb., o oběhu bankovek a mincí a o změně zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o oběhu“). Trestněprávní ochrana bankovek a mincí je upravena v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „trestní zákoník“).<sup>83</sup>

---

<sup>81</sup> Srov. REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011. ISBN 978-80-7261-230-7, str. 33.

<sup>82</sup> ZČNB ve svém § 22 obsahuje zmocnění pro ČNB, aby svými vyhláškami stanovila: nominální hodnoty, rozměry, hmotnost, materiál, vzhled a další náležitosti bankovek a mincí a jejich vydání do oběhu, a dále ukončení platnosti bankovek a mincí a způsob a dobu jejich výměny za jiné bankovky a mince.

<sup>83</sup> K vybraným právním předpisům upravujícím emisi peněz a ochranu platidel srov. např. [http://www.cnb.cz/cs/platidla/pravni\\_predpisy/index.html](http://www.cnb.cz/cs/platidla/pravni_predpisy/index.html), cit. 13. března 2016 v 11:42 hod.

Vzhledem ke skutečnosti, že se Česká republika doposavad nestala součástí Eurozóny<sup>84</sup> a nepřijala jako svoji měnu euro, peněžní jednotkou v České republice je stále koruna česká (zkratka „Kč“).<sup>85</sup> Dle ZČNB náleží České národní bance výhradní právo vydávat bankovky a mince (a to i mince pamětní).<sup>86</sup> Nicméně ČNB nenáleží pouze právo bankovky a mince vydávat, ale zákon současně stanoví, že vydávat bankovky a mince je jednou z jejích povinností a ČNB tedy plní funkci tzv. **cedulové banky státu**.<sup>87</sup> Kromě toho, že má ČNB výhradní právo nové bankovky a mince vydávat, svěřuje jí ZČNB také právo prohlásit vydané bankovky a mince za neplatné a stáhnout je z oběhu. Nominální hodnota zneplatněných bankovek a mincí je hrazena výměnou za jiné nově vydané bankovky a mince. ZČNB stanoví, že pokud jiný zákon nestanoví jinak, nesmí být doba určená pro výměnu zneplatněných bankovek kratší než pět let.<sup>88</sup> Způsob a dobu určenou pro výměnu zneplatněných bankovek a mincí určí ČNB svou vyhláškou. Výměnu lze většinou v prvních několika letech období výměny provést u všech tuzemských bank a poboček zahraničních bank působících na území České republiky. Následně až do konce výměnného období již pouze u České národní banky.

**Bankovky** se původně vyvinuly ze směnek, jsou bezúročné a představují doklad, uznaný pouhým předložením, o dluhu ČNB vůči předložiteli ve výši nominální hodnoty bankovky (tedy částky, na kterou bankovka zní).<sup>89</sup> Zákon o oběhu ve svém § 5 však stanoví, že „každý je povinen přijmout tuzemské bankovky a mince bez omezení, ledaže je oprávněn jejich příjem odmítnout.“<sup>90</sup> Povinnost přijímat bankovky tedy nemá pouze ČNB, ale kdokoli, pokud nenastane některý z důvodů, pro něž lze přijetí bankovky odmítnout a které jsou uvedeny v § 5 odst. 2 zákona o oběhu. Platné

---

<sup>84</sup> Srov. <https://www.euroskop.cz/318/sekce/zakladni-informace-o-eurozone/>, cit. 13. března 2016 v 10:34 hod.

<sup>85</sup> Srov. ust. § 13 ZČNB.

<sup>86</sup> Srov. ust. § 12 ZČNB.

<sup>87</sup> Srov. ust. § 2 odst. 2 písm. b) ZČNB.

<sup>88</sup> Srov. ust. § 19 ZČNB.

<sup>89</sup> Srov. RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SAŇA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-622-8, str. 70-71.

<sup>90</sup> Srov. ust. § 5 odst. 1 zákona o oběhu.

bankovky a mince vydané ČNB jsou ve své nominální hodnotě<sup>91</sup> **zákonnými penězi**<sup>92</sup> při všech platbách, které se uskutečňují na území České republiky.<sup>93</sup>

„**Mince** je ražbou opracovaný kus kovu, popřípadě slitiny kovů ve stanoveném poměru, vydávaný zpravidla emisní bankou, na němž je vyznačeno, kolik a v jakých peněžních jednotkách platí...“<sup>94</sup> O povinnosti přijímat, a za určitých okolností možnosti odmítnout přijetí mincí, platí obdobně to, co bylo výše uvedeno při výkladu pojmu bankovky. ZČNB ve svém § 12 rozlišuje mezi mincemi a mincemi pamětními. Dle komentářové literatury by na tomto místě bylo vhodnější hovořit o mincích oběžných a mincích pamětních, ačkoli toto vymezení není zcela přesným, když se mince pamětní mohou, za určitých okolností, také stát mincemi oběžnými.<sup>95</sup> Pro potřeby této práce budu nadále používat pojem „mince“ k označení souboru všech mincí, tedy včetně mincí pamětních a pojmu „oběžné mince“ pro účely označení mincí užívaných v běžném každodenním hotovostním platebním styku, tedy mimo pamětních mincí. Pojem „pamětní mince“ budu dále užívat v jeho zákonném smyslu.

#### 4.1.1. Soustava platidel užívaných v České republice<sup>96</sup>

Soustava platidel v České republice je tvořena bankovkami a mincemi vydávanými Českou národní bankou. V současné době jsou používány bankovky s nominální hodnotou 100 Kč, 200 Kč, 500 Kč, 1000 Kč, 2000 Kč a 5000 Kč. Až do 31. srpna 2008 byla používána bankovka s nominální hodnotou 20 Kč, jejíž platnost byla ukončena vyhláškou ČNB č. 173/2008 Sb., o ukončení platnosti bankovek po 20 Kč

---

<sup>91</sup> Nominální hodnota bankovek a mincí však nemusí vždy odpovídat jejich hodnotě tržní, například v situaci kdy je určitá bankovka nebo mince pořízována za účelem sběratelství.

<sup>92</sup> Pod pojmem „**zákonné peníze**“ se rozumí, že „...určitou peněžní jednotku pro určité území, zpravidla stát, stanoví zákon tohoto státu jakožto peněžní jednotku, která má na daném území nucený oběh, a tedy ji nelze v platebním styku odmítnout.“ Srov. RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SAŇA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-622-8, str. 83.

<sup>93</sup> Srov. ust. § 16 odst. 1 ZČNB.

<sup>94</sup> Srov. RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SAŇA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-622-8, str. 71. Pozn. zdůraznění bylo doplněno autorem této práce.

<sup>95</sup> Srov. RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SAŇA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-622-8, str. 71.

<sup>96</sup> Ke struktuře hotovostních peněz v oběhu ke dni 31. 12. 2015 srov. [http://www.cnb.cz/cs/platidla/obe\\_h/struktura/index.html](http://www.cnb.cz/cs/platidla/obe_h/struktura/index.html), cit. 13. března 2016 v 16:03 hod.

vzoru 1994 a vzoru 1996. Ke dni 31. března 2011 došlo k ukončení platnosti bankovek s nominální hodnotou 50 Kč, a to vyhláškou ČNB č. 21/2011 Sb., o ukončení platnosti bankovek po 50 Kč vzoru 1994 a vzoru 1997. Nejnižší nominální hodnota, jaká je pro bankovky v současné době užívána, je tedy 100 Kč. Jednotlivé platné bankovky se od sebe neliší pouze svou nominální hodnotou, ale jsou různé barvy, různé velikosti a jsou na nich vyobrazeny různé motivy (postavy z české historie apod.). Technické parametry nových bankovek včetně jejich vzhledu a ochranných prvků stanoví ČNB ve svých vyhláškách.<sup>97</sup> Výroba (tisk) bankovek je zabezpečen prostřednictvím Státní tiskárny cenin, s.p.<sup>98</sup>

Oběžné mince, které jsou v současné době užívány, mají nominální hodnotu 1 Kč, 2 Kč, 5 Kč, 10 Kč, 20 Kč a 50 Kč. Až do roku 2008 byly užívány mince s nominální hodnotou vyjádřenou v haléřích.<sup>99</sup> Dnem 31. října 2003 došlo k ukončení platnosti oběžných mincí s nominální hodnotou 10 a 20 haléřů, a to vyhláškou ČNB č. 79/2003 Sb., o ukončení platnosti mincí po 10 haléřích vzoru 1993 a mincí po 20 haléřích vzoru 1993. Ke dni 31. srpna 2008 byla vyhláškou ČNB č. 174/2008 Sb., o ukončení platnosti mincí po 50 haléřích vzoru 1993, ukončena platnost oběžných mincí s nominální hodnotou 50 haléřů. K dnešnímu dni je tedy oběžná mince s nominální hodnotou 1 Kč hotovostní platidlo s nejnižší užívanou nominální hodnotou. Podobně jako u bankovek informuje ČNB o vydání nových oběžných mincí, jejich nominální hodnotě, jejich tvaru, kovu (případně slitiny kovů) ze kterého jsou vyrobeny a podobě jejich lící a rubové strany ve svých vyhláškách.<sup>100</sup> Ražbu mincí zabezpečuje Česká mincovna, a.s.<sup>101</sup>

Pamětní mince jsou raženy ze vzácných kovů (zlaté či stříbrné) a mívají vyšší nominální hodnotu než oběžné mince (často vyšší nominální hodnotu než bankovky).

---

<sup>97</sup> Srov. [http://www.cnb.cz/cs/platidla/pravni\\_predpisy/obez\\_b\\_m.html](http://www.cnb.cz/cs/platidla/pravni_predpisy/obez_b_m.html), cit. 13. března 2016 v 16:00 hod.

<sup>98</sup> Srov. <https://www.stc.cz/index-cz.html>, cit. 13. března 2016 v 16:01 hod. Státní tiskárna cenin zabezpečuje tisk bankovek již od roku 1928.

<sup>99</sup> Dle ust. § 13 ZČNB se koruna česká dělí na sto haléřů. Důvodem pro stažení oběžných mincí s nominální hodnotou vyjádřenou v haléřích, byla skutečnost, že vzhledem k jejich zanedbatelné kupní síle přestaly plnit funkci oběžné mince. Srov. RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SAŇA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-622-8, str. 74.

<sup>100</sup> Srov. [http://www.cnb.cz/cs/platidla/pravni\\_predpisy/obez\\_b\\_m.html](http://www.cnb.cz/cs/platidla/pravni_predpisy/obez_b_m.html), cit. 13. března 2016 v 16:10 hod.

<sup>101</sup> Srov. <https://ceskamincovna.cz/>, cit. 13. března 2016 v 16:04 hod.

Pamětní mince jsou Českou národní bankou vydávány především k příležitosti výročí určitých historických událostí a výročí úmrtí či narození významných osobností z různých oblastí společenského života, případně jsou raženy různě tematicky zaměřené série pamětných mincí. Vydávání pamětních mincí se řídí pětiletými emisními plány schvalovanými bankovní radou ČNB.<sup>102</sup>

Podle ZČNB se Česká národní banka mimo vydávání nových bankovek a mincí stará také o správu zásob bankovek a mincí a organizuje dodávky bankovek a mincí od výrobců podle požadavků peněžního oběhu.<sup>103</sup> „Úkolem ČNB je zajistit, aby byly v oběhu bankovky a mince pravé, neopotřebované, nepoškozené a v dostatečném množství ve všech nominálních hodnotách.“<sup>104</sup> ČNB se tedy stará o roztrídění bankovek a mincí dle nominální hodnoty a jejich bezpečné uložení, tak, aby mohly být plynule uváděny a vráceny do oběhu za bankovky a mince poškozené, případně oběhem opotřebované. Nedílnou součástí správy oběživa je taktéž zachytávání eventuálních padělků bankovek a mincí, které se v hotovostním peněžním oběhu objeví. Česká národní banka taktéž provádí prognózy budoucího vývoje stavu oběživa a tomu přizpůsobuje své plány na výrobu peněz.

#### **4.1.2. Problematika padělání, pozměňování a napodobování peněz**

S hotovostním peněžním oběhem nedílně souvisí závažná problematika padělání, pozměňování a napodobování zákonných peněz, tedy bankovek a mincí vydaných ČNB. Snahy o výrobu padělků, respektive upravování, pozměňování a napodobování peněžních prostředků, se objevují již od dob, kdy lidstvo započalo tyto prostředky používat k hotovostnímu platebnímu styku. ČNB, jako orgán, mezi jehož úkoly patří starost o stav oběživa a emisní činnost, hraje v boji proti snahám infikovat hotovostní peněžní oběh padělkem zákonných peněz, upravenými a pozměněnými zákonnými penězi a napodobeninami zákonných peněz, zásadní roli. ČNB také plní

---

<sup>102</sup> K aktuálnímu emisnímu plánu pamětních mincí na roky 2016 až 2020 srov. [http://www.cnb.cz/mira/nda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro\\_media/konference\\_projevy/vystoupeni\\_projevy/download/lizal\\_20141021\\_emisni\\_plan.pdf](http://www.cnb.cz/mira/nda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/lizal_20141021_emisni_plan.pdf), cit 18. března 2016 v 17:45 hod.

<sup>103</sup> Srov. ust. § 14 ZČNB.

<sup>104</sup> Srov. RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SAŇA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-622-8, str. 78-79.

funkci Národního střediska pro analýzu padělků bankovek (NAC) a Národního střediska pro analýzu padělků mincí (CNAC) podle evropských předpisů o ochraně eura proti padělání.

**Paděláním peněz** se rozumí jakákoli neoprávněná výroba reprodukcí (kopií) zákonných peněz za účelem jejich udání do peněžního oběhu. **Pozměňováním peněz** se rozumí jakákoli úprava zákonných peněz za účelem jejich udání do oběhu jako peněz s vyšší nominální hodnotu, než měly původní (pozměňované) bankovky a mince. **Napodobováním peněz** se rozumí výroba předmětů, které nejsou zákonnými penězi, ani nejsou vyráběny pro jejich užití jako zákonných peněz, ale zákonným penězům se podobají a za určitých okolností mohou vzbudit dojem, že se jedná o zákonné peníze.

Svým způsobem je ochrana před napodobováním mincí zakotvena také v ust. § 16a ZČNB, který zakazuje výrobu, dovoz, nabízení, prodávání a jiné rozšiřování medailí, žetonů a jiných podobných předmětů, jež jsou způsobilé své držitele uvést v omyl, že se jedná o oběžné či pamětní mince o určité nominální hodnotě vydané ČNB.<sup>105</sup>

Právní ochrana zákonných peněz před jejich paděláním, pozměňováním a napodobováním, je mimo ZČNB a právních předpisů vydávaných samotnou ČNB, obsažena v zákoně o oběhu. V trestněprávní rovině zajišťuje ochranu zákonných peněz trestní zákoník ve své hlavě VI. Dílu 1. Trestné činy proti měně a platebním prostředkům (ust. § 233-239).

Ochrana před padělky zákonných peněz, pozměněnými zákonnými penězi a jejich napodobeninami je mimo právních prostředků zajišťována také technickými prostředky použitými při výrobě bankovek mincí.<sup>106</sup>

Mezi ochranné prvky<sup>107</sup> používané k ochraně bankovek patří především vodoznak, okénkový proužek s mikrotextem, barevná vlákna, soutisková značka, proměnlivá barva, iridiscentní pruh a mikrotext. Většina ochranných prvků však

---

<sup>105</sup> Srov. ust. § 16a ZČNB. Ten kdo by se takového jednání dopustil, spáchal by tím přestupek (pokud by šlo o fyzickou osobu) případně správní delikt (pokud by šlo o osobu právnickou nebo osobu fyzickou podnikající) srov. ust. § 46 odst. 1 písm. a) resp. ust. § 46a odst. 1 písm. a) ZČNB.

<sup>106</sup> Vzhledem k materiálu použitému při výrobě bankovek a mincí a vzhledem ke skutečnosti, že bankovky mají vyšší nominální hodnotu, než mince, zaměřuje se pozornost při vývoji ochranných prvků především na zabezpečení bankovek.

<sup>107</sup> K ochranným prvkům bankovek srov. blíže [http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/c/s/o\\_cnb/publikace/download/brozura\\_A5\\_ochrannne\\_prvky.pdf](http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/c/s/o_cnb/publikace/download/brozura_A5_ochrannne_prvky.pdf), cit. 27. března 2016 v 14:11 hod.

nezabrání samotnému padělání bankovek jako takovému, ale napomáhá rozeznávání a zachytávání padělků z peněžního oběhu, a tím proti padělání bojuje sekundárně. „*Sám název „ochranný prvek“ není úplně přesný, protože jen menšina prvků chrání bankovku před zhotovením její kopie, skenu nebo tisku, tedy před jejím paděláním. Většina prvků nemá aktivní (protireprodukční), ale jen pasivní charakter, tedy dává možnost rozpoznání pravé bankovky od falzifikátu podle specifických, zpravidla optických vlastností těchto prvků.*“<sup>108</sup>

## 4.2. Měnová politika a obchody České národní banky

Jednou z nejdůležitějších funkcí centrálních bank vyspělých států je tvorba měnové politiky státu. V následující podkapitole se budu nejprve věnovat obecnému výkladu měnové politiky s navazujícím podrobnějším výkladem jednotlivých nástrojů, které při tvorbě měnové politiky ČNB využívá.

V nejširším pojetí rozumíme pod pojmem měnová politika „*vědomou činnost nějakého subjektu, který se prostřednictvím měnových nástrojů snaží regulovat vývoj množství peněz v oběhu, a tím dosáhnout určitých cílů. Při bližším pohledu se rozlišují postup přes měnové či úvěrové agregáty a cenu peněz v podobě úrokové míry.*“<sup>109</sup> Místem kde se měnová politika utváří, je mezibankovní trh.<sup>110</sup> Měnová politika většiny centrálních bank vyspělých států je tvořena v rámci některého z měnověpolitických režimů. Mezi základní **měnověpolitické režimy** patří: režim s implicitní nominální kotvou, cílování měnové zásoby, cílování měnového kurzu a v neposlední řadě cílování inflace.<sup>111</sup> Ve své práci se budu nadále blíže zabývat měnověpolitickým režimem zaměřeným na **cílování inflace**, neboť tento je počínaje rokem 1998 využíván Českou národní bankou.<sup>112</sup> V rámci měnověpolitického režimu s cílováním inflace centrální

---

<sup>108</sup> Srov. RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SAŇA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-622-8, str. 89.

<sup>109</sup> Srov. REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011. ISBN 978-80-7261-230-7, str. 67.

<sup>110</sup> Srov. tamtéž.

<sup>111</sup> Blíže k jednotlivým měnověpolitickým režimům srov. [http://www.cnb.cz/cs/faq/jake Jsou\\_rezimy\\_menove\\_politiky.html](http://www.cnb.cz/cs/faq/jake Jsou_rezimy_menove_politiky.html), cit. 19. března 2016 v 10:05 hod.

<sup>112</sup> V současné době je stanoven inflační cíl ve výši 2% ročního přírůstku indexu spotřebitelských cen. Srov. [http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova\\_politika/strategicke\\_dokument\\_y/download/inflacni\\_cil\\_cnb\\_2010.pdf](http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/strategicke_dokument_y/download/inflacni_cil_cnb_2010.pdf), cit. 20. března 2016 v 15:56 hod.



banka dopředu veřejně ohlásí inflační cíl, o jehož dosažení se bude přičiňovat. Jedná se tedy o aktivní a přímý přístup k formování inflačního očekávání.<sup>113</sup>

Z ústavního zakotvení ČNB a ze ZČNB vyplývá, že hlavním cílem činnosti ČNB je péče o cenovou stabilitu, tedy péče o vnitřní stabilitu měny a boj proti inflaci. Naplňováním tohoto cíle přispívá ČNB k tvorbě stabilního prostředí pro uskutečňování podnikatelských aktivit. Cíle měnové politiky nejsou ve vyspělých státech s tržní ekonomikou definovány jednotně. V posledních letech však lze vysledovat tendence k prosazení cenové stability (tedy vnitřní stability měny) jako hlavního (prioritního) cíle měnové politiky. Tento trend je odůvodňován snahou zabránit konfliktům vznikajícím při naplňování různých cílů (např. podpora ekonomického růstu, podpora zaměstnanosti atd.), které ke svému naplnění často vyžadují prostředky vzájemně si odporující.<sup>114</sup> Lze tedy říci, že na obecné úrovni je cílem měnové politiky ČNB docílení tzv. měnové rovnováhy, to znamená stavu kdy se množství peněz nacházející se v oběhu rovná množství peněz ekonomicky vyžadovanému.<sup>115</sup> Ačkoli Ústava ČR i ZČNB hovoří při zakotvení cíle činnosti ČNB o stabilitě cen, nelze tento cíl vykládat jako snahu o zajištění neměnnosti cen, nýbrž je třeba ho vnímat spíše jako snahu o zajištění mírného nárůstu cen odpovídajícímu předem stanovenému inflačnímu cíli.

Realizace měnové politiky bývá spojována s postupy označovanými jako tzv. transmisní mechanismus (převodní mechanismus), což znamená, že subjekt, který provádí měnovou politiku, nepůsobí přímo, ale k dosahování cílů měnové politiky směřuje zprostředkovaně skrze využívání jiných procesů nebo pomocí určitých ekonomických nástrojů (případně souboru těchto nástrojů).<sup>116</sup>

#### **4.2.1. Nástroje měnové politiky**

Nástroje užívané k naplňování cílů měnové politiky lze rozdělit na nástroje tržní (ekonomické), které působí nepřímo a nástroje administrativní

---

<sup>113</sup> Srov. tamtéž.

<sup>114</sup> Srov. PAVLÁT, Vladislav. *Centrální bankovníctví*. 1. vyd. Praha: Eupress, 2004. ISBN 80-86754-29-4, str. 48.

<sup>115</sup> Srov. REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011. ISBN 978-80-7261-230-7, str. 67.

<sup>116</sup> Srov. PAVLÁT, Vladislav. *Centrální bankovníctví*. 1. vyd. Praha: Eupress, 2004. ISBN 80-86754-29-4, str. 49.

(mimoekonomické) působící přímo. Mezi ekonomické nástroje se řadí diskontní nástroje, operace na volném trhu a kurzové intervence. Mezi mimoekonomické nástroje patří limity úvěrů bank, limity úrokových sazeb bank, povinné vklady bank, pravidla likvidity, povinné minimální rezervy.

Nástroje ČNB při provádění měnové politiky jsou na zákonné úrovni kodifikovány v části páté ZČNB, kde se mimo jiné říká, že Česká národní banka stanoví úrokové sazby, splatnosti a další podmínky obchodů, které provádí podle ZČNB a jiných zákonů (např. zákona o bankách, devizového zákona apod.).<sup>117</sup> Stanovení úrokových sazeb, které probíhá na tzv. měnověpolitických zasedáních bankovní rady ČNB (konají se zpravidla osmkrát do roka), představuje jeden z nejdůležitějších nástrojů měnové politiky jaký má ČNB k dispozici.<sup>118</sup> V následujících odstavcích se budu zabývat podrobnějším výkladem vybraných nástrojů měnové politiky se zaměřením na jejich využití ČNB.

### **Operace na volném trhu**

Pod pojmem **operace na volném trhu** se rozumí nákup nebo prodej státních či vlastních cenných papírů ČNB za domácí měnu jiným (resp. od jiných) subjektům bankovního systému, nejčastěji komerčním bankám. ČNB tedy mimo svých pravomocí regulovat finanční trh vystupuje také jako jeho účastník.

Operace, které centrální banka provádí na volném trhu lze rozdělit do tří druhů (typů). Prvním typem operací na volném trhu jsou tzv. přímé operace, což jsou obchody, při kterých centrální banka komerčním bankám prodává nebo od nich nakupuje cenné papíry. Dalším typem operací na volném trhu, jsou tzv. REPO operace, které probíhají na základě dohody uzavřené mezi centrální bankou a komerčními bankami o zpětném odkoupení cenných papírů. Posledním typem operací, který centrální banky na volném trhu provádějí, jsou tzv. switch operace, jejichž podstata je v tom, že centrální banka vymění cenné papíry za stejné cenné papíry ve stejném

---

<sup>117</sup> Srov. ust. § 23 ZČNB.

<sup>118</sup> Srov. RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SAŇA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-622-8, str. 90.

objemu, ale s jinou lhůtou splatnosti, zúčastněné strany při těchto operacích pak hradí pouze úrokové rozdíly.<sup>119</sup>

Cílem operací na volném trhu prováděných Českou národní bankou je regulace vývoje úrokových sazeb v ekonomice. Operace ČNB na volném trhu mají nejčastěji podobu REPO operací. REPO operace lze obecně rozdělit na operace používané k dodávání likvidity do bankovního sektoru (dodávací operace) a na operace sloužící k odčerpávání likvidity z bankovního systému (stahovací, sterilizační operace).<sup>120</sup> Vzhledem k přebytku likvidity v bankovním sektoru, provádí ČNB především stahovací REPO operace. Operace ČNB na volném trhu lze z hlediska cíle a pravidelnosti rozdělit následovně:

- 1) Za **hlavní měnový nástroj** jsou považovány REPO operace prováděné formou tendrů, při nichž ČNB přijímá od komerčních bank přebytečnou likviditu a bankám za ni předává dohodnuté cenné papíry (označované jako kolaterál). Součástí operace je závazek obou jejích stran, že po uplynutí dohodnuté doby splatnosti vrátí ČNB komerční bance zapůjčenou jistinu spolu s dohodnutým úrokem a komerční banka vrátí ČNB poskytnutý kolaterál. Základní doba těchto operací je stanovena na 14 dní (někdy jsou prováděny REPO operace i s kratší dobou splatnosti). Tyto operace slouží především k odčerpávání likvidity z bankovního sektoru a ČNB je provádí s tzv. variabilní sazbou. Variabilní sazba znamená, že ČNB vyhlášená dvoutýdenní REPO sazba (v současné době činí 0,05 %) slouží jako limitní ukazatel a nabídky komerčních bank jsou poté uspokojovány v pořadí od těch, které požadují nejnižší úrokovou sazbu, a to až do výše předpokládaného přebytku likvidity na určitý den.
- 2) Dalším nástrojem využívaným ČNB jsou operace označované jako **doplňkový měnový nástroj**, které mají podobu tříměsíčních REPO tendrů a probíhající obdobně jako dvoutýdenní REPO tendry. Tento nástroj

---

<sup>119</sup> Srov. PAVLÁT, Vladislav. *Centrální bankovnictví*. 1. vyd. Praha: Eupress, 2004. ISBN 80-86754-29-4, str. 52.

<sup>120</sup> Srov. RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SAŇA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-622-8, str. 91.

měnové politiky není v současné době ČNB používán. Naposledy došlo k jeho použití v roce 2001.

- 3) V případech kdy dojde k neočekávaným krátkodobým výkyvům ve stavu likvidity trhu a kdy je ohrožena stabilita vývoje úrokových sazeb, využívá ČNB tzv. **nástroje jemného ladění** (devizové operace, operace s cennými papíry).<sup>121</sup>

### **Diskontní nástroje**

Dalším ekonomickým nástrojem užívaným při provádění měnové politiky jsou tzv. **diskontní nástroje**. Jedná se o krátkodobé úvěry poskytované centrální bankou komerčním bankám, které mají nejčastěji podobu diskontních úvěrů, reeskontních úvěrů a lombardních úvěrů. V případě diskontních úvěrů poskytuje centrální banka komerčním („neproblémovým“) bankám krátkodobé úvěry se splatností do tří měsíců, které jsou úročené diskontní sazbou. **Diskontní úvěry** jsou komerčním bankám poskytovány v relativně malém objemu a často bez zajištění, nehrají tedy mezi nástroji měnové politiky tak významnou roli jako operace na volném trhu. **Reeskontní úvěry** patří také mezi krátkodobé úvěry. Centrální banka je poskytuje prostřednictvím odkoupení (reeskontu) směnek prvotřídních dlužníků od komerčních bank před uplynutím doby jejich splatnosti. Doba splatnosti reeskontních úvěrů je odvislá od doby splatnosti kupovaných směnek, obvykle však nepřekračuje dobu 90 dnů. Jsou poskytovány buď za diskontní sazbu, nebo za reeskontní sazbu, která bývá vyšší. **Lombardní úvěry** jsou krátkodobé úvěry nejvýše na 90 dnů poskytované centrální bankou oproti zástavě směnek a cenných papírů za lombardní sazbu, která je vyšší než sazba diskontní nebo reeskontní. Lombardní úvěry jsou tedy drahé a komerční banky je čerpají pouze v případech nedostatečné likvidity. Poptávku komerčních bank po těchto úvěrových nástrojích ovlivňuje centrální banka nastavením reeskontních, lombardních a především diskontních úrokových sazeb.<sup>122</sup>

---

<sup>121</sup> Srov. [http://www.cnb.cz/cs/menova\\_politika/mp\\_nastroje/index.html#operace](http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/index.html#operace), cit. 20. března 2016 v 10:25.

<sup>122</sup> Srov. PAVLÁT, Vladislav. *Centrální bankovníctví*. 1. vyd. Praha: Eupress, 2004. ISBN 80-86754-29-4, str. 53.

V současné době jsou ČNB, mimo výše uvedených operací na volném trhu, využívány následující ekonomické nástroje měnové politiky nazývané jako **automatické facility**. Jedná se o nástroje, které slouží k poskytování nebo ukládání likvidity komerčních bank přes noc (overnight, O/N). Mezi automatické facility patří depozitní facility a marginální zápůjční facility, které představují nepřetržitou možnost komerčních bank uložit si nebo zapůjčit si peníze od ČNB a jejich úrokové sazby tak tvoří jakýsi koridor, v němž se pohybují krátkodobé úrokové sazby na peněžním trhu. **Depozitní facility** umožňuje komerčním bankám uložit bez zajištění u ČNB přes noc přebytečnou likviditu. Minimální objem ukládané částky je 10 mil. Kč. Ukládané peněžní prostředky jsou úročeny diskontní sazbou (v dnešní době činí 0,05 %, tzv. technická nula), která zpravidla představuje dolní mez pro pohyb krátkodobých úrokových sazeb na peněžním trhu. **Marginální zápůjční facility** je typem lombardní úvěru a umožňuje komerčním bankám, které mají s ČNB uzavřenou rámcovou REPO smlouvu, vypůjčit si od ČNB přes noc formou REPO operace likviditu. Minimální částka zde činí stejně jako v případě depozitní facility 10 mil. Kč. Úvěr je úročen lombardní sazbou (v dnešní době činí 0,25 %) a vzhledem k trvalému přebytku likvidity u komerčních bank je v současnosti využíván sporadicky. Lombardní sazba představuje horní mez výše popsaného koridoru pro pohyb krátkodobých úrokových sazeb na peněžním trhu. Od podzimu roku 2008 mohou komerční banky, které mají s ČNB uzavřenou rámcovou REPO smlouvu, využívat také tzv. **mimořádné facility**, tedy mimořádné dodávací REPO operace se splatností 2 týdny a 3 měsíce. Cílem zavedení mimořádných facility bylo podpořit fungování trhu se státními dluhopisy. Od začátku roku 2011 zůstala zachována pouze dodávací REPO operace s dobou splatnosti 2 týdny.<sup>123</sup>

### **Devizové intervence**

Devizové intervence jsou nástrojem měnové politiky, který není běžně využíván v měnověpolitickém režimu cílování inflace. Jedná se o nákupy či prodeje cizích měn za českou korunu uskutečňované ČNB na devizovém trhu. Cílem

---

<sup>123</sup> Srov. [http://www.cnb.cz/cs/menova\\_politika/mp\\_nastroje/index.html#facility](http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/index.html#facility), cit. 20. března 2016 v 12:32 hod.

devizových intervencí může být potlačování volatility (kolísavosti) na devizovém trhu anebo uvolnění či zpřísnování měnové politiky. Devizové intervence jsou ČNB využívány pouze za určitých okolností, když nelze využít standardní měnověpolitické nástroje v podobě úrokových sazeb. Příkladem pro použití devizových intervencí může být potřeba uvolnění měnové politiky v prostředí, kdy úrokové sazby dosáhly hranice tzv. technické nuly a není možné je dále snižovat. V takovém případě lze uvolnění měnové politiky dosáhnout právě oslabením kurzu koruny.<sup>124</sup> ČNB se v takovéto situaci ocitla na podzim roku 2013<sup>125</sup>, kdy bankovní rada ČNB rozhodla o intervenci na devizovém trhu k oslabení kurzu koruny tak, aby udržovala kurz koruny vůči euru poblíž hladiny 27 CZK/EUR.<sup>126</sup>

### **Povinné minimální rezervy**

Z nástrojů měnové politiky patřících do skupiny nástrojů mimoekonomických, jsou v současné době ČNB využívány **povinné minimální rezervy** (dále také jen „PMR“) zakotvené v § 24 a násl. ZČNB. PMR jsou dále na základě zmocnění obsaženém v ust. § 26 ZČNB upraveny vyhláškami ČNB. Povinné minimální rezervy představují likvidní prostředky, které komerční banky musí u centrální banky udržovat jako úročený nebo neúročený vklad, přičemž porušení této povinnosti je ze strany centrální banky postihováno sankcemi. V praxi nebývají tyto vklady úročeny, a pokud úročeny jsou, bývá úroková sazba nízká.

ZČNB stanoví, že PMR mohou činit maximálně 30 % celkových závazků povinných osob, snížených o závazky této povinné osoby vůči jiným povinným osobám.<sup>127</sup> V současné době (přebytku likvidity v bankovním sektoru), kdy jsou v rámci provádění měnové politiky upřednostňovány spíše ekonomické nástroje, hrají PMR roli při zajištění plynulého chodu mezibankovního platebního styku. Této roli

---

<sup>124</sup> Srov. RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SAŇA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-622-8, str. 93.

<sup>125</sup> Blíže srov. [https://www.cnb.cz/cs/faq/menovy\\_kurz\\_jako\\_nastroj\\_menove\\_politiky.html](https://www.cnb.cz/cs/faq/menovy_kurz_jako_nastroj_menove_politiky.html), cit. 20. března 2016 v 14:51 hod.

<sup>126</sup> Srov. [http://www.cnb.cz/cs/menova\\_politika/mp\\_nastroje/index.html#devint](http://www.cnb.cz/cs/menova_politika/mp_nastroje/index.html#devint), cit. 20. března 2016 ve 14:02 hod.

<sup>127</sup> Srov. ust. § 24 odst. 2 ZČNB.

PMR odpovídá také jejich současná výše, která činí 2 % z primárních závazků povinných osob. PMR jsou v současné době úročeny dvoutýdenní REPO sazbou.<sup>128</sup>

Povinným subjektům, které nedodrží stanovené PMR je ČNB oprávněna účtovat z částky, o kterou nejsou PMR naplňovány, úrok ve výši dvojnásobku průměrné lombardní sazby v období, ve kterém nebyly PMR plněny.

### 4.3. Činnost České národní banky v devizové oblasti

V následující podkapitole se budu věnovat činností ČNB v devizové oblasti. Mezi činnostmi, které centrální banky vyspělých států vykonávají v rámci devizového hospodářství, patří operace s devizovými rezervami, zahraniční úvěry, devizová regulace a problematika měnového kurzu.<sup>129</sup>

Funkce ČNB v oblasti devizového hospodářství upravuje ZČNB ve své části sedmé „Pravomoc České národní banky v devizovém hospodářství“. Problematika devizového hospodářství a činnost ČNB v této oblasti je dále upravena zákonem č. 219/1995 Sb., devizový zákon.

Dle ust. § 35 písm. a) ZČNB Česká národní banka po projednání s vládou stanoví **režim kurzu české měny k cizím měnám**. Podmínkou je neohrožení hlavního cíle ČNB, tedy cenové stability. Pod pojmem režim kurzu se rozumí souhrn administrativních a legislativních opatření, na jejichž základě ČNB ovlivňuje kurz koruny k cizím měnám. Současný kurzový režim je tzv. managed floating (řízený plovoucí kurz).<sup>130</sup> Podle ust. § 35 písm. b) **vyhlašuje ČNB kurz české měny k cizím měnám**. Kurzy k cizím měnám vyhlašuje ČNB buď jako kurzy devizového trhu (pro běžně obchodované měny), a to každý pracovní den po 14:30 hod s platností pro aktuální pracovní den, nebo jako kurzy ostatních měn (pro tzv. „exotické“ měny), a to poslední pracovní den v měsíci s platností pro následující měsíc.<sup>131</sup> Podle ZČNB má

---

<sup>128</sup> Srov. RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SAŇA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-622-8, str. 94.

<sup>129</sup> Srov. REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011. ISBN 978-80-7261-230-7, str. 90.

<sup>130</sup> RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SAŇA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-622-8, str. 115.

<sup>131</sup> Srov. tamtéž, str. 116.

ČNB oprávnění **nakládat s devizovými rezervami** (ve zlatě a devizových hodnotách).<sup>132</sup> Devizové rezervy slouží jako jakýsi rezervní fond, který je používán pro financování záporného salda platební bilance a úhradě zahraničních plateb. Devizové rezervy lze využít taktéž pro účely ovlivnění měnového kurzu domácí měny.<sup>133</sup> Nakládání s devizovými rezervami a jejich správa jsou tradičními funkcemi centrálních bank. ČNB musí s devizovými rezervami nakládat tak, aby přinášely určitý výnos, ale zároveň aby tyto operace byly bezpečné.<sup>134</sup> Devizové rezervy ČNB jsou tvořeny různými měnami, ale převládá americký dolar a euro. Nejvýznamnější část devizových rezerv ČNB je tvořena dluhovými cennými papíry vydanými vládami vybraných vyspělých států.<sup>135</sup> Dle ust. § 36 písm. b) ZČNB je ČNB oprávněna provádět **platební styk se zahraničními subjekty** jak pro sebe, tak pro své klienty (např. pro ČSSZ v případě vyplácení důchodů do zahraničí).<sup>136</sup>

#### 4.4. Dohledové a regulační činnosti České národní banky

V této podkapitole se zbývám širokou oblastí činnosti ČNB, která je tvořena dohledovými a regulačními funkcemi ČNB na finančním trhu. Zároveň jsem si však vědoma, že vzhledem k zaměření a rozsahu mé práce, není možné na tomto místě podat vyčerpávající výklad tak rozsáhlé problematiky, jakou dohledová činnost ČNB bezesporu je. Pokusím se tedy alespoň dostatečně nastínit úlohu a důležitost dohledu ČNB pro finanční trh.

Podle právního řádu České republiky, předpisů evropského práva a mezinárodních standardů plní ČNB v oblasti dohledu nad finančním trhem roli **integrovaného orgánu** s funkcemi dohledovými a regulativními, které naplňuje především v rámci:

---

<sup>132</sup> Srov. ust. § 35 písm. c) a ust. § 36 písm. a) ZČNB.

<sup>133</sup> Srov. REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011. ISBN 978-80-7261-230-7, str. 90.

<sup>134</sup> RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SAŇA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-622-8, str. 118.

<sup>135</sup> Srov. tamtéž.

<sup>136</sup> Srov. tamtéž, str. 119.



- 1) **regulatorní činnosti**, při které ČNB stanovuje pravidla obezřetného podnikání a pravidla jednání se zákazníky, a to formou prováděcích právních předpisů, jež ČNB vydává v rámci a v mezích příslušných zákonů,
- 2) **licenční a povolovací činnosti**, a to zejména udělováním povolení ke vstupu do regulovaných segmentů finančního trhu,
- 3) **dohledových činností**, k nimž patří:
  - a. dohled „na dálku“ nad finančními institucemi, tržním jednáním i infrastrukturou kapitálového trhu a analýzy finančního trhu a jeho sektorů,
  - b. dohlídky „na místě“ ve finančních institucích a dalších institucích tvořících infrastrukturu kapitálového trhu,
- 4) **stanovování opatření k nápravě** popřípadě i **ukládání sankcí** v případě zjištění nedostatků v činnosti subjektů, nad nimiž vykonává dohled,
- 5) **shromažďování, zpracovávání a vyhodnocování informací**, jež slouží k podpoře dohledu a k informování veřejnosti o stavu a vývoji finančního trhu České republiky.<sup>137</sup>

Problematika dohledových činností nad finančním trhem je dosti široká a je možné ji rozdělit podle různých kritérií. Například Bakeš k tomu uvádí, že „*dohledové a regulační činnosti České národní banky na finančním trhu lze rozlišovat podle jednotlivých segmentů finančního trhu a podle typu dohlížených subjektů na oblast bankovníctví, družstevního spořitelnictví, pojišťovnictví a kapitálového trhu.*“<sup>138</sup> Ve svém dalším výkladu dohledových funkcí ČNB se přidržím výše uvedené Bakešovi struktury.

#### 4.4.1. Dohled ČNB nad bankami

Jednou z důležitých podmínek pro řádné fungování ekonomiky státu (v dnešním globálně propojeném světě se však již nelze omezovat pouze na ekonomiku

---

<sup>137</sup> Srov. [https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled\\_financi\\_trh/poslani\\_cnb\\_dohled\\_FT.pdf](https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financi_trh/poslani_cnb_dohled_FT.pdf), cit. 20. března 2016 v 19:46 hod.

<sup>138</sup> Srov. BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6. upr. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-440-7, str. 40.

jednoho určitého státu), je mimo jiné důvěryhodnost a stabilita bankovního systému. Důvěryhodnost, stabilitu a fungující konkurenční prostředí však nelze zajistit jen a pouze pomocí tržních mechanismů. Z tohoto důvodu je třeba tržní mechanismy vhodně doplnit také o systém velkého množství omezujících a příkazujících pravidel souhrnně označovaných jako **bankovní regulace**.<sup>139</sup> „Dohled nad úvěrovými institucemi je nedílnou součástí péče o stabilitu finančního systému v České republice a jeho bezpečný a plynulý rozvoj. Pod tímto obecně definovaným posláním se rozumí především podpora zdravého rozvoje, tržní disciplíny a konkurenceschopnosti úvěrových institucí, předcházení systémovým krizím a posilování důvěry veřejnosti zejména v bankovní systém.“<sup>140</sup> V této podkapitole se budu zabývat výkonem dohledu nad činností komerčních bank v České republice. V navazujících podkapitolách se budu dále věnovat stručnému výkladu problematiky dohledu nad dalšími úvěrovými institucemi, jako jsou družstevní záložny a stavební spořitelny.

Činnost komerčních (obchodních) bank je v Českém právním řádu upravena především zákonem č. 21/1992 Sb., o bankách (dále také jen „ZOB“). Podle ZOB mohou bankovní činnost<sup>141</sup> v České republice vykonávat tuzemské akciové společnosti na základě **bankovní licence** udělené ČNB; na základě licence udělené ČNB pobočky zahraničních bank; dále pak zahraniční banky se sídlem v jiném členském státě Evropské unie nebo jiném státě tvořícím Evropský hospodářský prostor, a to na základě oprávnění vydaného v jejich domovském státě (jednotná licence, tzv. evropský pas) a konečně na základě mezinárodní smlouvy a vyhlášky ČNB také banky z jiných států, kterým bylo v jejich domovském státě k této činnosti uděleno příslušné oprávnění (tato poslední možnost však není využívána).<sup>142</sup>

Dohled nad činností komerčních bank a nad dodržováním pravidel stanovených v rámci bankovní regulace je ZČNB svěřen ČNB (dále jen „bankovní dohled“). ČNB má při **bankovním dohledu** postavení správního úřadu a při jeho výkonu se kromě

---

<sup>139</sup> Srov. [https://www.cnb.cz/cs/dohled\\_financni\\_trh/vykon\\_dohledu/postaveni\\_dohledu/uverove\\_instituce/index.html](https://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/vykon_dohledu/postaveni_dohledu/uverove_instituce/index.html), cit. 25. března 2016 v 10:07 hod.

<sup>140</sup> Srov. [https://www.cnb.cz/cs/dohled\\_financni\\_trh/vykon\\_dohledu/postaveni\\_dohledu/uverove\\_instituce/index.html](https://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/vykon_dohledu/postaveni_dohledu/uverove_instituce/index.html), cit. 25. března 2016 v 14:46 hod.

<sup>141</sup> Tedy jak činnost pro banky výlučnou, kterou je přijímání vkladů od veřejnosti, tak činnosti nevýlučné jako je poskytování úvěrů a dále pak vedlejší bankovní činnosti uvedené v § 1 odst. 3 ZOB.

<sup>142</sup> Srov. BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6. upr. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-440-7, str. 54.

ZČNB a ZOB řídí také např. zákonem č. 552/1991 Sb., o státní kontrole. Bankovní dohled vykonává ČNB nejen nad tuzemskými bankami, ale také nad tuzemskými pobočkami zahraničních bank, které na území České republiky vykonávají činnost mimo rámec jednotné licence. V omezeném rozsahu, s respektováním primárnosti dohledu v domovském státě, vykonává ČNB také dohled nad zahraničními bankami působícími na území České republiky na základě jednotné licence.<sup>143</sup>

Se shora uvedenými výjimkami je výkon bankovní činnosti na území České republiky podmíněn získáním příslušné bankovní licence udělované ČNB. To umožňuje ČNB započít s bankovním dohledem již ve fázi, kdy určitá osoba žádá o udělení bankovní licence. Bankovní dohled je tedy v českém právním řádu koncipován široce a nezahrnuje pouze kontrolu činnosti již aktivně působících bank. Při posuzování žádostí o udělení bankovní licence posuzuje ČNB splnění soustavy podmínek a požadavků, souhrnně nazývaných jako kritéria autorizace. Ačkoli subjekt žádající o udělení bankovní licence splní kritéria autorizace, nemusí mu být ve výsledku bankovní licence udělena, neboť na její udělení není právní nárok.<sup>144</sup>

Udělením bankovní licence však dohledové povinnosti ČNB vůči subjektům, kterým byla bankovní licence udělena, nekončí. Naopak dohledové činnosti ČNB pokračují dále po udělení bankovní licence a ČNB dohlíží, zda jsou ze strany bank, jímž byla licence udělena, dodržována všechna pravidla stanovená v rámci bankovní regulace, a to jak v samotné bankovní licenci, v dalších povoleních udělených bance podle zvláštních zákonů.<sup>145</sup> Dále pak ČNB dohlíží nad dodržováním ZOB a dalších právních předpisů, včetně právních předpisů vydávaných samotnou ČNB, a v neposlední řadě také opatření, která mohou být konkrétní bance na individuálním základě uložena přímo ČNB.<sup>146</sup>

V případě, že ČNB při výkonu bankovního dohledu zjistí v činnosti banky nedostatky, má možnost této bance uložit **opatření k nápravě** případně také peněžité pokuty. V rámci uloženého opatření k nápravě může ČNB požadovat zjednání nápravy přímo od samotné dohlížené banky, např. omezení nebo ukončení některé

---

<sup>143</sup> Srov. tamtéž, str. 55.

<sup>144</sup> Srov. tamtéž.

<sup>145</sup> Srov. např. ust. § 4a zákona č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu.

<sup>146</sup> Srov. BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6. upr. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-440-7, str. 55.

z bankovních činností, personální výměnu ve vedení banky případně v její dozorčí radě, vytvoření rezerv, zvýšení základního kapitálu apod. Pokud dohlížená banka nápravu podle uloženého opatření nezjedná, může ČNB (v některých případech i bez předchozího požadavku na zjednání nápravy) nápravu zjednat sama, a to např. změnou bankovní licence, kdy v ní omezí nebo vyloučí některé vedlejší bankovní činnosti. ČNB může také rozhodnout o nařízení mimořádného auditu, zavedení nucené správy, nedobrovolném snížení základního kapitálu banky o částku neuhrazené ztráty banky apod. ČNB se při zjednávání nápravy nemusí omezit pouze na jeden druh opatření k nápravě, ale může jich souběžně nařídit (případně sama provést) více. Taktéž může kombinovat použití opatření k nápravě s peněžitými sankcemi. **Peněžité pokuty** za porušení povinností stanovených v rámci bankovní regulace mohou dosahovat až do výše 50 milionů Kč.<sup>147</sup>

Mezi nejtvrďší opatření (mimo odejmutí bankovní licence), které má ČNB při bankovním dohledu k dispozici, nepochybně patří **nucená správa banky**.<sup>148</sup> Toto opatření lze bance nařídit v případě, že je nedostatkem v činnosti banky ohrožena stabilita bankovního systému a akcionáři banky nečinili kroky potřebné k řešení situace. Nucenou správou je pozastaven výkon všech orgánů banky, které jsou nahrazeny osobou správce jmenovaným bankovní radou ČNB. Správce taktéž zastává postavení statutárního orgánu spravované banky. Působnost valné hromady vykonává správce s předchozím souhlasem ČNB.<sup>149</sup>

Nápravná opatření ukládá ČNB bankám, v jejichž činnosti byly zjištěny nedostatky, ve správním řízení, na něž se aplikují obecné právní předpisy o správním řízení<sup>150</sup>, pokud ZOB nestanoví jinak. Účastníkem řízení o uložení nápravného opatření je pouze dohlížená banka. Odchylnou od obecné úpravy správního řízení je možnost

---

<sup>147</sup> Srov. BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6. upr. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-440-7, str. 55-57.

<sup>148</sup> Srov. např. tiskovou zprávu k zavedení nucené správy Investiční a Poštovní banky, a.s., dostupné zde [https://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro\\_media/tiskove\\_zpravy\\_cnb/2000/59.html](https://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/tiskove_zpravy_cnb/2000/59.html), cit. 25. března 2016 v 12:40 hod.

<sup>149</sup> Srov. BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6. upr. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-440-7, str. 56-57.

<sup>150</sup> Srov. např. zákon č. 500/2004 Sb., správní řád.

zahájit řízení až doručením rozhodnutí. Opravným prostředkem proti rozhodnutí ČNB o uložení opatření k nápravě je rozklad, o kterém rozhoduje bankovní rada ČNB.<sup>151</sup>

Bankovní dohled, který vykonává ČNB, však nezahrnuje pouze dohledové činnosti nad samotnými bankami, ale patří sem také dohled nad dodržováním ZOB nebankovními subjekty. Jedná se o zákaz používat v obchodní firmě slovo „banka“ nebo „spořitelna“ osobám, kterým nebyla udělena bankovní licence.<sup>152</sup>

#### **4.4.2. Dohled ČNB nad stavebními spořitelny**

Činnost stavebních spořitelek je upravena především zákonem č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření (dále jen „zákon stavebním spoření“). Podle ust. § 2 zákona o stavebním spoření může být stavební spořitelnou pouze banka, která ve své činnosti podléhá bankovnímu dohledu, pokud tento zákon nestanoví jinak. Bankovní dohled nad činností stavebních spořitelek vykonává ČNB. Vzhledem ke specifickému postavení stavebního spoření, kdy je za splnění určitých podmínek k němu poskytována státní podpora z veřejných prostředků, podléhají stavební spořitelny kromě klasického bankovního dohledu, také státnímu dozoru Ministerstva financí. Dozor Ministerstva financí se však vztahuje pouze na kontrolu nakládání se státními prostředky poskytnutými stavebními spořitelny pro jejich klienty jako státní podpora stavebního spoření. V případě, že Ministerstvo financí zjistí, že došlo k porušení podmínek pro vyplácení státní podpory, uloží stavební spořitelně vrácení neoprávněně vyplacené části státní podpory (případně celé státní podpory) a může stavební spořitelně uložit také peněžitou pokutu.

#### **4.4.3. Dohled ČNB nad spořitelny a úvěrními družstvy**

Dalším subjektem, který se řadí mezi úvěrové instituce a nad nímž vykonává ČNB dohled, jsou spořitelny a úvěrní družstva (dále jen „družstevní záložny“). Činnost družstevních záložny je upravena především zákonem č. 87/1995 Sb., o spořitelny a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících (dále jen „zákon o

---

<sup>151</sup> Srov. BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6. upr. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-440-7, str. 57.

<sup>152</sup> Srov. ust. § 3 ZOB.

družstevních záložnách“). Družstevní záložny se od bank odlišují především svou právní formou, když (jak už jejich označení napovídá) mohou být založeny pouze ve formě družstva a pro jejich založení je požadován nižší základní kapitál než je tomu v případě bank. Dalším podstatným znakem, kterým se družstevní záložny odlišují od bank, je okruh subjektů, vůči nimž mohou vykonávat svou činnost, neboť družstevní záložny mohou činnost vykonávat pouze pro své členy. Ačkoli tedy družstevní záložny nejsou bankami a nepodléhají regulaci ZOB, mohou vykonávat některé činnosti, které jsou jinak svěřeny bankám. Družstevní záložny jsou tak nejen oprávněny přijímat vklady od svých členů a poskytovat svým členům úvěry<sup>153</sup>, ale také např. poskytovat svým členům finanční leasing, zajišťovat pro členy platební styk, zúčtování a vydávání a správa platebních prostředků, ručení za půjčky a úvěry členů apod.<sup>154</sup> Přes výše popsanou odlišnost bank a družstevních záložn, lze uvést, že v ostatních věcech (zejména pokud jde o pravidla obezřetného podnikání<sup>155</sup>) platí pro družstevní záložny v podstatě stejné požadavky jako pro banky. „*Sektor družstevních záložn je rovněž významný z hlediska zajištění důvěryhodnosti finančního trhu, na stabilitu finančního systému má však ve srovnání s bankami nižší vliv.*“<sup>156</sup>

Družstevní záložny mohou svou činnost vykonávat pouze na základě povolení, které uděluje ČNB. Dohled ČNB se tedy uplatní, podobně jako v případě bank, již ve fázi vzniku družstevní záložny. ČNB dále dohlíží nad dodržováním zákonů a jiných právních předpisů vydaných na základě zákona o družstevních záložnách, jakož i rozhodnutí vydaných ČNB. Družstevní záložny podléhají dohledu ČNB od svého vzniku po svůj zánik. Dohled nad družstevními záložnami je koncipován obdobně jako dohled ČNB nad bankami, s tím rozdílem, že u družstevních záložn nemůže být zavedena nucená správa. Nejzávažnějším opatřením, které tak může ČNB na základě

---

<sup>153</sup> Srov. ust. § 1 odst. 2 písm. a) a b) zákona o družstevních záložnách.

<sup>154</sup> Srov. ust. § 3 zákona o družstevních záložnách.

<sup>155</sup> Jde především o pravidla kapitálové přiměřenosti, angažovanosti, likvidity a platební schopnosti stanovená právními předpisy ČNB společně a jednotně pro banky, družstevní záložny a další finanční instituce. Srov. BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6. upr. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-440-7, str. 59.

<sup>156</sup> Srov. [https://www.cnb.cz/cs/dohled\\_financni\\_trh/vykon\\_dohledu/postaveni\\_dohledu/uverove\\_instituce/index.html](https://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/vykon_dohledu/postaveni_dohledu/uverove_instituce/index.html), cit. 25. března 2016 v 15:21 hod.

zjištění při provádění dohledu na družstevní záložnu uvalit je odejmutí povolení k výkonu činnosti.<sup>157</sup>

Mezi další dohledové činnosti ČNB nad **nebankovními** subjekty peněžního trhu patří např. dohled nad osobami, které dle zákona č. 284/2009 Sb., o platebním styku poskytují platební služby na základě povolení k činnosti platební instituce, nebo vydávají elektronické peníze na základě povolení k činnosti instituce elektronických peněz, anebo provozují platební systém s neodvolatelností zúčtování na základě povolení k provozování platebního systému s neodvolatelností zúčtování. Dohled nad těmito institucemi je svým rozsahem i obsahem obdobný tomu bankovnímu, včetně důsledků zjištěných pochybení. Dle devizového zákona ČNB také dohlíží nad devizovými místy, které jsou u ČNB registrovány ke směnářské činnosti.<sup>158</sup>

#### 4.4.4. Dohled ČNB v oblasti kapitálového trhu

Podobně jako je pro fungování ekonomiky státu důležitá důvěryhodnost a stabilita bankovního systému, jde to samé říci také o kapitálovém trhu. A podobně jako v případě bankovního systému, nelze tuto důvěryhodnost a stabilitu zajistit pouze tržními mechanismy. Z tohoto důvodu je činnost účastníků kapitálového trhu podrobena regulaci řady omezujících a příkazujících pravidel (tzv. regulace kapitálového trhu). Dohled nad dodržováním pravidel stanovených v rámci regulace kapitálového trhu je opět svěřen ČNB. *„Při výkonu dohledu nad kapitálovým trhem... ČNB posiluje důvěru investorů a emitentů investičních nástrojů v kapitálový trh zejména tím, že přispívá k ochraně investorů a rozvoji kapitálového trhu a podporuje osvětu v této oblasti. Pod tímto obecně definovaným posláním se rozumí především podpora zdravého rozvoje a transparentnosti kapitálového trhu, tržní disciplíny a konkurenceschopnosti poskytovatelů služeb na kapitálovém trhu, předcházení systémovým krizím, podpora emisních aktivit, ochrana investorů a klientů a posilování důvěry veřejnosti v kapitálový trh.“*<sup>159</sup>

---

<sup>157</sup> Srov. BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6. upr. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. Právnické učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-440-7, str. 58-60.

<sup>158</sup> Srov. tamtéž, str. 60-61.

<sup>159</sup> Srov. [https://www.cnb.cz/cs/dohled\\_financi\\_trh/vykon\\_dohledu/postaveni\\_dohledu/kapitalovy\\_trh/index.html](https://www.cnb.cz/cs/dohled_financi_trh/vykon_dohledu/postaveni_dohledu/kapitalovy_trh/index.html), cit. 25. března 2016 v 19:03 hod.

Pokud se hovoří o dohledu ČNB nad kapitálovým trhem, má se tím na mysli dohledová činnost ČNB nad celou řadou subjektů, které na kapitálovém trhu působí. Četnost různých subjektů působících na kapitálovém trhu mimo jiné znamená, že dohledová činnost ČNB v této oblasti je upravena množstvím právních předpisů, v nichž je postavení těchto subjektů kodifikováno. Pro účely zajištění jednotného přístupu k dohledové činnosti v této oblasti a z důvodu usnadnění jednotné státní finanční politiky je dohled nad subjekty působícími na kapitálovém trhu svěřen ČNB.<sup>160</sup>

Právní zakotvení dohledových činností ČNB v oblasti kapitálového trhu je obsaženo jednak v obecném zákoně č. 15/1998 Sb., o dohledu v oblasti kapitálového trhu, a dále pak ve zvláštních zákonech upravujících činnost jednotlivých subjektů vystupujících na kapitálovém trhu. Mezi ty nejvýznamnější patří zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, v němž jsou upraveny jednotlivé subjekty oprávněné poskytovat služby na kapitálovém trhu a další účastníci kapitálového trhu (např. obchodníci s cennými papíry, investiční zprostředkovatelé, vázaný zástupce, organizátoři regulovaného trhu, osoby vedoucí evidenci zaknihovaných investičních nástrojů atd.). Další okruh subjektů působících na kapitálovém trhu, nad nimiž vykonává ČNB dohled, jsou subjekty kolektivního investování a další subjekty, jejichž činnost je upravena zákonem č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování. Mezi tyto subjekty patří zejména investiční společnosti, investiční fondy, jejich depozitáři a podílové fondy. Kromě toho ČNB vykonává dohled také nad emitenty dluhopisů a dalšími subjekty podle zákona č. 190/2004 Sb., o dluhopisech, nad penzijními společnostmi působícími podle zákona č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření a zákona č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření.

Lze shrnout, že ačkoli se výkon dohledové činnosti nad subjekty kapitálového trhu liší podle právního předpisu, kterým je upraven, do jisté míry se jedná o podobný postup (a postup obdobný bankovnímu dohledu), při němž může ČNB ukládat subjektům kapitálového trhu opatření k nápravě či k odstranění zjištěných nedostatků (zejm. zakázat nebo pozastavit provádění nějaké činnosti, odejmout povolení, případně

---

<sup>160</sup> Srov. BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6. upr. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-440-7, str. 62.



těž ukládat peněžité pokuty). Podobně jako v případě státního dozoru prováděného Ministerstvem financí nad stavebními spořitelny v oblasti poskytování podpory ze státních prostředků, vykonává Ministerstvo financí také dozor nad nakládáním se státním příspěvkem poskytovaným účastníkům doplňkového penzijního spoření a penzijního připojištění provozovaného prostřednictvím transformovaného fondu (původně penzijní fondy působící podle zákona č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění).<sup>161</sup>

#### 4.4.5. Dohled ČNB v pojišťovnictví

Pojišťovnictví můžeme vymezit jako specifické odvětví ekonomiky, které má za cíl **finanční eliminaci rizik** ovlivňujících činnosti lidí.<sup>162</sup> Podobně jako v případě oblastí rozebraných v předchozích podkapitolách (tedy oblasti bankovního sektoru a kapitálového trhu) platí, že důvěryhodnost a stabilita pojišťovnictví je jedním ze stavebních kamenů zdravého fungování ekonomiky. V případě pojišťovnictví také platí, pokud jde o zajištění důvěryhodnosti a stability, že ani v této oblasti se nelze spoléhat pouze na tržní mechanismy. Proto je činnost pojišťovnictví (tedy činnost pojišťoven, zajišťoven, pojišťovacích zprostředkovatelů a samostatných likvidátorů pojistných událostí) regulována pravidly obsaženými především v právních předpisech různé právní síly. „*Dohled nad dodržováním těchto pravidel a vyvozování důsledků z jejich porušení je pak nazýván **dohledem v pojišťovnictví**, který vykonává Česká národní banka. Dohled v pojišťovnictví podle zákona o pojišťovnictví je vykonáván v zájmu zachování finanční stability pojišťoven a zajišťoven a ochrany pojistníků, pojištěných a oprávněných osob. Pod tímto obecně definovaným posláním se rozumí především podpora zdravého rozvoje, tržní disciplíny a konkurenceschopnosti pojišťoven a zajišťoven, předcházení systémovým krizím, ochrana pojistníků, pojištěných a oprávněných osob a posilování důvěry veřejnosti v pojišťovnictví.*“<sup>163</sup>

---

<sup>161</sup> Srov. BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6. upr. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-440-7, str. 65-66.

<sup>162</sup> Srov. tamtéž, str. 67.

<sup>163</sup> Srov. [https://www.cnb.cz/cs/dohled\\_financi\\_trh/vykon\\_dohledu/postaveni\\_dohledu/pojistovny\\_za\\_jjistovny/index.html](https://www.cnb.cz/cs/dohled_financi_trh/vykon_dohledu/postaveni_dohledu/pojistovny_za_jjistovny/index.html), cit. 26. března 2016 v 10:09 hod.

Základní právní předpis, který upravuje oblast pojišťovnictví, je zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví (dále jen „zákon o pojišťovnictví“). Oblast pojišťovnictví zahrnuje všechny instituce, které mají oprávnění k provozování pojišťovací a zajišťovací činnosti. Podstatným úkolem pojišťovnictví je vytvářet, spravovat a rozdělovat speciální peněžní rezervy a fondy, a v rámci stanovených pravidel je rozdělovat ke krytí pojistných potřeb klientů vznikajících v důsledku náhodných událostí v závislosti na působení pojištěného rizika.<sup>164</sup> Pojišťovací činností se rozumí přebírání rizik na základě uzavřených pojistných smluv a plnění z nich, nedílnou součástí pojišťovací činnosti je pak také například správa pojištění, likvidace pojistných událostí, poskytování asistenčních služeb, uzavírání smluv pojišťovnou se zajišťovny o zajištění závazků pojišťovny vyplývajících z jí uzavřených pojistných smluv a v neposlední řadě činnosti směřující k předcházení vzniku škod a zmírňování jejich následků.<sup>165</sup>

Dohled v oblasti pojišťovnictví vykonává ČNB. Dohled v pojišťovnictví je vykonáván především v zájmu ochrany pojistníků, pojištěných a oprávněných osob (tedy zejména v zájmu ochrany spotřebitele) a v zájmu udržení finanční stability pojišťoven a zajišťoven.<sup>166</sup> Podobně jak bylo uvedeno v předešlém výkladu, je také dohled v odvětví pojišťovnictví rozdělen do dvou oblastí (fází), a to do fáze povolovacího řízení a do fáze dohledu nad činnostmi subjektů působících v pojišťovnictví. Předmětem dohledu je dodržování pravidel stanovených právním předpisy (především zákonem o pojišťovnictví), dále pak dodržování podmínek v uděleném povolení, hospodaření pojišťovny nebo zajišťovny z hlediska zabezpečení splnitelnosti jejich závazků, plnění povinností uložených rozhodnutím ČNB, vedení účetnictví apod.<sup>167</sup>

V případě, že dohledový orgán zjistí nedostatky v činnosti dohlížených subjektů, může těmto subjektům uložit opatření k nápravě. Pokud jsou zjištěné nedostatky natolik závažné, že ohrožují splnitelnost jejich závazků, může dohledový

---

<sup>164</sup> Srov. BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6. upr. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-440-7, str. 68.

<sup>165</sup> Srov. ust. § 3 odst. 1 písm. f) zákona o pojišťovnictví.

<sup>166</sup> Srov. ust. § 84 a násl. zákona o pojišťovnictví.

<sup>167</sup> Srov. BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6. upr. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-440-7, str. 73-74.

orgán nařídít předložení ozdravného plánu, rozhodnout o omezení nebo zákazu nakládání s volnými aktivy, pozastavit oprávnění k uzavírání pojistných smluv, zavést nucenou správu případně rozhodnout o odejmutí povolení k provozování pojišťovací nebo zajišťovací činnosti. Dohledový orgán je oprávněn využít k nápravě zjištěných pochybení také sankční mechanismus v podobě peněžitých pokut.<sup>168</sup>

---

<sup>168</sup> Srov. tamtéž.

## 5. Srovnání ČNB s vybranými centrálními bankami ve světě

V této kapitole se budu zabývat třemi centrálními bankami ve světě. Na prvním místě se budu věnovat Slovenské republice, jelikož má s ČR společný historický vývoj a to nejen v oblasti centrálního bankovníctví, na druhou stranu je ale Slovensko, na rozdíl od ČR, členem eurozóny. Dále to bude Velké Británie, která je členem EU, uchovala si však svou měnu a nevstoupila do eurozóny. Nakonec se zaměřím na Spojené státy americké, které jsou považovány za jednu z největších ekonomik světa, a uspořádání jejich centrálního bankovníctví je od toho českého zcela odlišné.

### 5.1. Slovenská republika

Na Slovensku představuje centrální banku Národná banka Slovenska (dále také jen „NBS“). Její základní právní úpravu najdeme v čl. 56 Ústavy Slovenské republiky, který je oproti čl. 98 Ústavy ČR poněkud propracovanější, nezmiňuje se ale o hlavním cíli NBS. Již v Ústavě SR je zakotvena nezávislost centrální banky a dokonce i pravomoc vydávat obecně závazné právní předpisy, pouze však na základě zákona, nadto ustavuje řídicí orgán NBS – Bankovou radu NBS. S tím, že podrobnosti stanoví zákon.

V § 2 zákona č. 566/1992 Zb., o NBS je zakotven hlavní cíl centrální banky – udržování cenové stability, který je tedy stejný jako u ČNB. V souvislosti s hlavním úkolem se NBS také podílí na společné měnové politice, kterou určuje Evropská centrální banka pro eurozónu, vydává eurobankovky a euromince, řídí, zabezpečuje a koordinuje peněžní oběh, udržuje devizové rezervy, disponuje s nimi a uskutečňuje devizové operace a vykonává další činnosti podle zákona.

Banková rada NBS je šestičlenná, tvoří ji guvernér, dva viceguvernéři a ostatní tři členové. Guvernéra a viceguvernéry jmenuje a odvolává prezident na návrh vlády, ostatní členy jmenuje a odvolává vláda na návrh guvernéra.

Lze říci, že ČNB i NBS jsou vystaveny na stejných základních principech vzhledem ke společnému historickému vývoji i členství ČR i SR v EU. Mezi centrálními bankami obou států najdeme také rozdíly například ve jmenování členů bankovní rady. Činnost NBS je vzhledem k tomu, že Slovensko je jednou zemí eurozóny, více orientována na EU.

## 5.2. Velká Británie

Vznik centrálního bankovníctví ve Velké Británii (dále také jen „GB“) započal již v 17. století, když v roce 1694 byla podepsána zakládací listina centrální banky – The Royal Charter. Banka měla původně název The Governor and Company of the Bank of England, který byl později zjednodušen na Bank of England.<sup>169</sup> Její historický vývoj je tedy mnohem delší než vývoj centrálního bankovníctví v českých zemích.

ČNB je zakotvena v Ústavě ČR, tento model však v GB nenajdeme, neboť nemá kodifikovanou ústavu. Bank of England je zakotvena v mnoha právních předpisech, výchozím z nich je The Bank of England Act<sup>170</sup>, který stanoví její hlavní cíl – udržení měnové a finanční stability. Dále vydává bankovky pro Anglii a Wales, vykonává dohled nad bankami a správu rezerv státu. Na rozdíl od ČNB nedosahuje Bank of England takové míry nezávislosti, když je velmi vázána na vládu. Vedení banky jmenuje ministr financí se souhlasem premiéra, jmenování je oficiálně schváleno podpisem královny. Ministr financí má navíc pravomoc bance dávat závazné pokyny.

Organizační struktura Bank of England je oproti ČNB složitější, v čele je guvernér jmenovaný na osmileté funkční období, nemůže být volen vícekrát. Dále jsou zde tři výbory (pro měnovou politiku, pro finanční politiku a pro obezřetnostní regulaci), které se dělí do dalších divizí a útvarů.

## 5.3. Spojené státy americké

Vznik moderního centrálního bankovníctví ve Spojených státech amerických (dále jen „USA“) v podobě, jak jej známe dnes, se datuje do roku 1913, kdy byl prezidentem Woodrowem Wilsonem podepsán zákon o federálním rezervním systému (Federal Reserve Act). V roce 1914 zahájil svou činnost centrální bankovní systém USA – Federal Reserve System (dále jen FED).

---

<sup>169</sup> Bank of England bývá také někdy nazývána The Old Lady (of Threadneedle Street), tedy Stará dáma (z Threadneedle Street). Tento název vznikl podle karikatury, kde stará dáma sedí na truhle s penězi, bylo to v době, kdy GB válčila s Francií, vláda neměla dostatek prostředků a dočasně byly pozastaveny platby v hotovosti. Threadneedle Street je sídlem Bank of England.

<sup>170</sup> Srov. <http://www.bankofengland.co.uk/about/Pages/legislation/default.aspx>, cit. 26. března 2016 v 18:40 hod.

V čele stojí Výbor guvernérů (Board of Governors), který sídlí ve Washingtonu, D. C., skládá se ze sedmi guvernérů jmenovaných na 14 let prezidentem se souhlasem Senátu. Přičemž prezident vybere z výboru guvernérů dva členy, které na dobu čtyř let jmenuje, opět se souhlasem Senátu, do funkcí předsedy a místopředsedy. Výbor guvernérů má za úkol především provádět měnovou politiku.

Dále je zde dvanáct federálních regionálních rezervních bank (Federal Reserve Banks), na které dohlíží Výbor guvernérů. USA jsou rozděleny do dvanácti měnových distriktů a centrální banky těchto distriktů fungují jako rezervní banky. Jejich úkolem je zajišťovat emisi a oběh peněz, přijímat vklady od ostatních bank, poskytovat jim úvěry a provádět nad nimi dohled.

Jednotlivé národní banky musí být členem FED. Nadto 38 procent komerčních bank v USA jsou členy FED. Členské banky jsou akcionáři FED.

Osmkrát ročně se schází Federální výbor volného trhu (Federal Open Market Committee), který zajišťuje cenovou stabilitu a ekonomický růst. Skládá se ze všech sedmi členů Výboru guvernérů, prezidenta Federální rezervní banky New Yorku a dalších čtyř prezidentů federálních rezervních bank na principu rotace, ostatní prezidenti federálních rezervních bank se účastní porad Federálního výboru volného trhu pouze s poradním hlasem. Předsedá mu předseda Výboru guvernérů.

Hlavními funkcemi FED jsou měnová politika, bankovní dohled a poskytování finančních služeb.<sup>171</sup>

System centrálního bankovníctví v USA je vzhledem k federálnímu uspořádání USA velmi členitý a pravomoci jsou rozděleny mezi mnoho institucí, s tím souvisí i mnohost právních předpisů a vysoká míra komplikovanosti.

---

<sup>171</sup> Srov. <https://www.federalreserveeducation.org/about-the-fed/structure-and-functions>, cit. 27. března 2016 v 11:00 hod.

## 6. Návrhy de lege ferenda

ZČNB i další zákony vztahující se k činnosti ČNB byly několikrát novelizovány a do budoucna lze očekávat další novely, neboť oblast ekonomiky se stále vyvíjí a na nové trendy bude potřeba reagovat i novou právní úpravou.

Vstup ČR do EU přinesl pro český právní řád mnoho změn, když musel být harmonizován s právními normami EU. V oblasti centrální bankovníctví to byla především změna formulace hlavního cíle ČNB a zákonné zakotvení nezávislosti centrální banky v souladu s předpisy EU. Pokud ČR v budoucnu vstoupí do eurozóny, vznikne opět potřeba novelizace mnoha zákonů týkajících se činnosti ČNB, když značná část pravomocí ČNB přejde na Evropskou centrální banku.

Z hlediska právního se domnívám, že je dobře, že ČNB je zakotvena již v Ústavě ČR, jakožto zákonu nejvyšší právní síly, neboť ČNB je institucí sui generis, která vykonává mnoho činností a její úloha ve státě je značná, její institucionální zakotvení nejen v „obyčejných“ zákonech ale také v Ústavě je proto dle mého názoru důležité.

Vzhledem ke sporu mezi vládou a prezidentem republiky ve věci jmenování guvernéra a viceguvernéřů bankovní rady v roce 2000, který byl rozhodován Ústavním soudem, se domnívám, že jisté změny v článku 98 Ústavy ČR by vzniku tohoto sporu mohly zamezit. I když si myslím, že tehdejší postup vlády byl poněkud „zvláštní“, a Ústavní soud jej označil za porušení právní jistoty, když vláda uznala dřívější jmenování viceguvernéra prezidentem bez spolupodpisu předsedy vlády nebo jím pověřeného člena vlády. Tehdejší rozhodnutí pléna Ústavního soudu v nálezu vyhlášeném ve Sbírce zákonů pod číslem 285/2001 Sb. bylo velmi těsné, z čehož plyne nejednotnost právních názorů na tuto problematiku i mezi soudci Ústavního soudu. Dle mého názoru by řešením mohla být konkretizace článku 98 Ústavy ČR ve smyslu toho, že by zakotvil bankovní radu jako nejvyšší řídicí orgán ČNB a zároveň stanovil její počet členů. K zabránění výkladových nejasností by mohl být upraven i čl. 62 písm. k) Ústavy ČR, který by jasně stanovil jako samostatnou pravomoc prezidenta jmenování **všech** členů bankovní rady.

Oproti úpravě jmenování vrcholných představitelů centrálních bank ve světě, které jsem měla možnost si nastudovat, je jmenování tak, jak je nastaveno v ČR (pouze

prezidentem) méně obvyklé. Běžně se na jmenování podílí například vláda, či zákonodárný sbor. Domnívám se, že by bylo ku prospěchu, kdyby jmenování členů bankovní rady u nás bylo upraveno jinak. Nejvhodnější by dle mého názoru byla úprava taková, kdy by členy bankovní rady navrhovala vláda prezidentu ke schválení, neboť ČNB a vláda se společně podílejí na formování měnové politiky a mají vzájemnou informační povinnost. Nedomnívám se, že by tento způsob jmenování členů bankovní rady ohrožoval nezávislost ČNB, neboť by bylo na prezidentovi, zda návrh vlády schválí, či nikoliv. Situace, kdy by členy bankovní rady navrhovala vláda, schvaloval parlament a jmenoval prezident<sup>172</sup>, by dle mého názoru byla sice „sázka na jistotu“, ale zároveň mi toto řešení přijde příliš komplikované a pravděpodobně by mohlo vést i ke značným průtahům.

Další oblast, které by se podle mého názoru měl zákonodárce (ústavodárce) věnovat, je problematika postavení ČNB jako správního orgánu. Respektive zakotvení tohoto postavení ČNB již na ústavní úrovni a ne pouze na úrovni obyčejných zákonů, jak je tomu dnes. Současný stav vyvolává pochybnosti o souladu ZČNB s Ústavou ČR (podrobněji srov. podkapitolu 3.1.). Domnívám se, že řešením by mohla být ústavní úprava postavení ČNB jako správního orgánu, podobně jak je tomu v současné době u územních samosprávných celků. Zároveň s tím by bylo vhodné na ústavní úrovni výslovně zakotvit oprávnění ČNB k normotvorné činnosti.

---

<sup>172</sup> Srov. např. <http://www.cepin.cz/cze/prednaska.php?ID=301>, cit 28. března 2016 v 12:15 hod.



## Závěr

Ve své diplomové práci jsem se zabývala postavením a funkcemi České národní banky v ústavním systému České republiky. Cílem mé práce bylo poskytnout ucelený pohled na ústavní a právní zakotvení ČNB v českém právním řádu s navazujícím výkladem nejdůležitějších funkcí, které ČNB zastává a k jejichž plnění byla zřízena. Pro pochopení současné koncepce postavení ČNB v českém právním řádu, bylo nezbytné, abych se alespoň ve zhuštěné formě, věnovala také historickému vývoji centrálního bankovníctví v českých zemích, neboť ČNB nevznikla „na zelené louce“, ale navázala na téměř dvě stě let trvající institucionální vývoj centrálního bankovníctví na území nynější České republiky.

Ústava nově vzniklé samostatné České republiky zakotvila postavení ČNB ve svém čl. 98, dle kterého je ČNB centrální bankou státu s hlavním cílem své činnosti pečovat o cenovou stabilitu. Domnívám se, že úprava postavení centrální banky v právním předpisu nejvyšší právní síly odráží důležitost postavení ČNB pro hospodářskou politiku státu. ČNB je spolu s vládou jedním ze subjektů tvořících hospodářskou politiku České republiky. Ústavní zakotvení ČNB je významné také z hlediska zdůraznění její nezávislosti na ostatních ústavních orgánech. Ačkoli ústavní zakotvení ČNB hodnotím veskrze kladně, jsem toho názoru, že jeho podoba by mohla být obsáhlejší.

Současnou právní úpravu by bylo vhodné doplnit např. o výslovné ústavní zakotvení nezávislosti ČNB. Naopak zakotvení cíle činnosti ČNB bych, vzhledem k jeho převážně ekonomickému významu, ponechala pouze na zákonné úrovni. Dle českého právního řádu vystupuje ČNB ve třech rovinách, jednak jako centrální banka státu, dále pak jako správní orgán a v některých případech (s omezeními danými zákonem) také jako podnikatelský subjekt. Na ústavní úrovni je zakotveno postavení ČNB coby centrální banky státu, ale schází ústavní zmocnění ČNB vykonávat funkce správního orgánu. Domnívám se, že by v tomto směru bylo vhodné ústavní zakotvení ČNB doplnit. Inspirací by mohla být ústavní úprava územních samosprávných celků. Taktéž by bylo na místě zabývat se ústavním zakotvením zmocnění ČNB k vlastní normotvorbě. Myslím si také, že by nebylo od věci, zamyslet se nad úpravou jmenovacích pravomocí prezidenta vzhledem k členům bankovní rady ČNB. Dle mého

názoru by například mohla být brána do úvahy varianta, kdy jsou členové bankovní rady jmenováni prezidentem z řad kandidátů navržených vládou a/nebo parlamentem. Myslím si, že by tímto opatřením nedošlo k narušení nezávislosti ČNB, neboť by konečný výběr členů bankovní rady určoval prezident. Nezávislost ČNB je důležitý prvek jejího právního postavení pro řádný výkon jejích funkcí (zároveň se jedná o jeden ze závazků vůči EU), jsem však toho názoru, že za situace kdy ČNB musí při některých svých činnostech spolupracovat s vládou, měla by tato mít možnost ovlivnit výběr kandidátů na obsazení bankovní rady ČNB.

Péče o cenovou stabilitu je hlavním cílem ČNB, který naplňuje především prostřednictvím tzv. měnové politiky prováděné v rámci měnověpolitického režimu cílování inflace. K tvorbě měnové politiky ČNB využívá nástroje měnové politiky, které mají především podobu operací na volném trhu. Nicméně v současné době se ČNB dostala do situace kdy je při provádění měnové politiky nucena užít rovněž nástroje, které nejsou typické pro měnověpolitický režim s cílováním inflace, a to devizové intervence. Kromě měnové politiky zastává ČNB další významné funkce jako je funkce tzv. cedulové banky státu s odpovědností za emisi bankovek a mincí, dále pak ČNB vykonává funkce také v rámci devizového hospodářství. Významnou oblastí činnosti ČNB je oblast regulace a dohledu nad finančním trhem. Postavení ČNB jako dohledového orgánu nad finančním trhem souvisí s výše uvedenou problematikou její role jako správního orgánu. V rámci regulatorních a dohledových činností ČNB totiž často vystupuje právě jako správní orgán a rozhodnutí vydávaná při těchto činnostech jsou tak vydávána v rámci správního řízení. Jakmile byl pod ČNB sjednocen dohled nad finančním trhem, stala se ČNB jakýmsi integrovaným orgánem dohledu a regulace v této oblasti. Domnívám se, že dohledové a regulační funkce ČNB mají zásadní význam pro zdravé, stabilní a konkurenční ekonomické prostředí.

Vzhledem k závazkům, které na sebe Česká republika svým vstupem do Evropské unie převzala, je nepochybné, že se ČR v budoucnu stane součástí eurozóny a přijme jako svou měnu euro (za předpokladu, že nevznikne krize, která by měla za následek zánik společné evropské měny). V současné době není, dle vyjádření politických představitelů naší země, tato skutečnost na pořadu dne. Jakmile ke vstupu České republiky do eurozóny dojde, bude mít tento vstup zásadní dopad také na postavení ČNB, když některé její funkce převezme Evropská centrální banka.

V předposlední kapitole své práce jsem se snažila srovnat právní úpravu centrálního bankovníctví v ČR s právní úpravou ve vybraných státech. Za zajímavou považuji především úpravu Slovenské republiky, která s námi měla společný historický vývoj, ale na rozdíl od České republiky, se již stala součástí eurozóny.

Doufám že, se mi v mé práci podařilo uceleně zanalyzovat úpravu právního postavení ČNB v ústavním systému ČR, včetně rozboru z mého pohledu nejdůležitějších funkcí, které ČNB zastává. Zároveň jsem si vědoma, že mi rozsah této práce nedovoluje podat vyčerpávající výklad všech uvedených oblastí.

## Seznam použitých pramenů

### MONOGRAFIE:

- BAHÝLOVÁ, Lenka, Jan FILIP, Pavel MOLEK, Milan PODHRÁZKÝ, Vojtěch ŠIMÍČEK a Ladislav VYHNÁNEK. *Ústava České republiky: komentář*. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-814-7.
- BAKEŠ, Milan. *Finanční právo*. 6. upr. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. Právnícké učebnice (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-440-7.
- BAŽANTOVÁ, Ilona. *Centrální bankovníctví v české historii po současnost: institucionální pohled*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2005. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky). ISBN 80-86729-19-2.
- BLAŽEK, Jiří a Jiří UKLEIN. *Bankovníctví*. Brno: Doplněk, 2007. ISBN 978-80-8576-591-5.
- BRŮŽEK, Antonín, Gabriela SMRČKOVÁ a Martin ZÁKLASNÍK. *Evropská měnová integrace a Česká republika*. 1. vyd. Praha: Velryba, 2007. Podnikání a management. ISBN 978-80-85860-19-1.
- GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. *Ústavní systém České republiky*. 5. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-423-7.
- KOTLÁN, Viktor. *Politická ekonomie nezávislosti centrální banky*. Praha: Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, 2001. Studie (Národohospodářský ústav Josefa Hlávky).
- KUNERT, Jakub a Jiří NOVOTNÝ. *Centrální bankovníctví v českých zemích*. Vyd. 1. V Praze: Česká národní banka, 2008. Student (Leges). ISBN 978-80-87225-06-6.
- MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 4., přeprac. vyd., V nakl. Leges vyd. 1. Praha: Leges, 2010. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-39-4.
- ORBELL, John, Alison TURTON a L PRESSNELL. *British banking: a guide to historical records*. Aldershot : Burlington: Ashgate, 2001. ISBN 0754602958.

- PAVLÁT, Vladislav. *Centrální bankovníctví*. 1. vyd. Praha: Eupress, 2004. ISBN 80-86754-29-4.
- REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011. ISBN 978-80-7261-230-7.
- RYCHETSKÝ, Pavel. *Ústava České republiky: Ústavní zákon o bezpečnosti České republiky : komentář*. Vydání první. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-809-3.
- RÝDL, Tomáš, Josef BARÁK, Luděk SAŇA a Petr VÝBORNÝ. *Zákon o České národní bance: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-622-8.
- SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 2., aktualiz. a přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2009, 463 s. ISBN 978-80-7357-382-9.
- SLÁDEČEK, Vladimír. *Ústava České republiky: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7179-869-9.

#### ČLÁNKY:

- JANSTOVÁ, Kateřina. Jmenování členů Bankovní rady prezidentem republiky a přímá volba hlavy státu. *ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE, IURIDICA: Ústavní postavení prezidenta republiky a způsob jeho volby*. Univerzita Karlova v Praze: Nakladatelství Karolinum, 2012, 2011(4), 53-61. ISSN 0323-0619.

#### INTERNETOVÉ ZDROJE:

- <http://www.historie.cnb.cz/cs/>
- <https://www.cnb.cz/cs/index.html>
- <https://www.euroskop.cz/>
- <https://www.stc.cz/>
- <https://ceskamincovna.cz/>
- <http://www.bankofengland.co.uk/Pages/home.aspx>
- <https://www.federalreserveeducation.org/>
- <http://www.cepin.cz/cze/prednaska.php?ID=301>

## **JUDIKATURA:**

- Nález Ústavního soudu vyhlášený ve Sbírce zákonů pod č. 278/2001 Sb.,
- Nález Ústavního soudu vyhlášený ve Sbírce zákonů pod č. 285/2001 Sb.

## **PRÁVNÍ PŘEDPISY**

- Zákon č. 84/1919 Sb. z. a n.,
- Zákon č. 187/1919 Sb. z. a n.,
- Vládní nařízení č. 119/1919 Sb. z. a n.,
- Zákon č. 347/1920 Sb. z. a n., o akciové bance cedulové,
- Zákon č. 121/1920 Sb. z. a n., kterým se uvozuje Ústavní listina Československé republiky (Ústava z roku 1920),
- Vyhláška ministerstva financí č. 42/1926 Sb. z. a n.,
- Vládní nařízení č. 16/1939 Sb. z. a n.,
- Vládní nařízení č. 96/1939 Sb. z. a n.,
- Zákon č. 38/1948 Sb. z. a n., o Národní bance Československé,
- Ústavní zákon č. 150/1948 Sb. z. a n., Ústava Československé republiky (Ústava z roku 1948),
- Zákon č. 31/1950 Sb., o Státní bance československé,
- Zákon č. 84/1952 Sb., o organizaci peněžnictví,
- Zákon č. 41/1953 Sb., o peněžní reformě,
- Zákon č. 117/1965, o Státní bance československé,
- Zákon č. 130/1989 Sb., o Státní bance československé,
- Zákon č. 158/1989 Sb., o bankách a spořitelnách,
- Ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci,
- Ústavní zákon č. 556/1990 Sb.,
- Zákon č. 22/1992, o Státní bance československé,
- Ústavní zákon České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.
- Ústavní zákon č. 541/1992 Sb., o dělení majetku České a Slovenské Federativní Republiky,

- Ústavní zákon č. 493/1992 Sb., kterým se mění a doplňují ústavní zákon č. 143/1968 Sb., o československé federaci, ve znění pozdějších ústavních zákonů, a některé další ústavní zákony,
- Zákon č. 442/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon České národní rady č. 6/1993 Sb., o České národní bance ve znění pozdějších předpisů,
- Zákon č. 127/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 442/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu, ve znění pozdějších předpisů,
- Ústavní zákon č. 448/2001 Sb., kterým se mění ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb., ústavního zákona č. 300/2000 Sb. a ústavního zákona č. 395/2001 Sb.,
- Smlouva o fungování Evropské unie
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 166/1993 Sb., o Nejvyšším kontrolním úřadu ve znění pozdějších předpisů.
- Zákona č. 57/2006 Sb., o změně zákonů v souvislosti se sjednocením dohledu nad finančním trhem,
- Zákon České národní rady č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České socialistické republiky
- Zákon č. 227/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony
- Zákon č. 136/2001 Sb., o oběhu bankovek a mincí a o změně zákona č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů,

- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník,
- Vyhláška ČNB č. 173/2008 Sb., o ukončení platnosti bankovek po 20 Kč vzoru 1994 a vzoru 1996,
- Vyhláška ČNB č. 21/2011 Sb., o ukončení platnosti bankovek po 50 Kč vzoru 1994 a vzoru 1997,
- Vyhláška ČNB č. 79/2003 Sb., o ukončení platnosti mincí po 10 haléřích vzoru 1993 a mincí po 20 haléřích vzoru 1993,
- Vyhláška ČNB č. 174/2008 Sb., o ukončení platnosti mincí po 50 haléřích vzoru 1993,
- Zákon č. 219/1995 Sb., devizový zákon,
- Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách,
- Zákon č. 552/1991 Sb., o státní kontrole,
- Zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu,
- Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád,
- Zákon č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření,
- Zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících,
- Zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku,
- Zákon č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování,
- Zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech,
- Zákon č. 426/2011 Sb., o důchodovém spoření,
- Zákon č. 427/2011 Sb., o doplňkovém penzijním spoření,
- Zákon č. 15/1998 Sb., o dohledu v oblasti kapitálového trhu,
- Zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění,
- Zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví
- Zákon č. 566/1992 Zb., o Národnej banke Slovenska,
- Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb.,
- The Bank of England Act 1998,
- Zákon o federálním rezervním systému (Federal Reserve Act) 1913.



### **OSTATNÍ ZDROJE:**

- Důvodová zpráva k zákonu č. 227/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, zvláštní část.
- Sněmovní tisk, VII. Volební období ČNR, č. 191 [vládní návrh zákona České národní rady o České národní bance z roku 1992].
- Etický kodex ČNB schválený bankovní radou dne 2. srpna 2007, účinný od 1. října 2007.

## **Resumé**

This thesis looks into position and functions of the Czech National Bank in the constitutional system of the Czech Republic. It deals with topics that are closely related to it, especially the historic development of central banking in the territory of Czech Lands the knowledge of which is important for understanding of central bank's regulations nowadays. Crucial is the chapter about constitutional regulations of the Czech National Bank where the main goal of Czech National Bank's operation, necessity of its independence, judicature of Constitutional Court stated to given issues and relation of the Czech National Bank to other constitutional authorities are analysed. Next it covers position of the Czech National Bank in the rule of law of the Czech Republic and analyses its particular targets which are activity of issue, monetary policy, exchange activity, supervising and regulatory activity. It also deals with comparison with representative world's central banks - in Slovakia, Great Britain and the United States of America. Finally, there are stated bills de lege ferenda which proceed from the research of this thesis's given issue.